

HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMA VUOSIRAPORTTI 2023 SUUNNITELMA VUODELLE 2025

Kuva: Jouni Männistö

Valtuuston hyväksymä 20.6.2024

477/00.01.02.00/2023

The logo for INARI features a stylized, teal-colored letter 'I' that is shaped like a bird in flight, positioned above the word 'NARI'. The word 'INARI' is written in a clean, teal, sans-serif font. Below the word, the tagline 'Voimakas luonnostaan' is written in a smaller, italicized, teal font.

INARI
Voimakas luonnostaan

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	3
JOHDANTO	3
OSA I: AJANKOHTAISKATSAUS KUNTALAISTEN HYVINVOINTIIN	5
1.1 HYVINVOINTITYÖ KUNNAN RAKENTEISSA.....	5
1.2 TALOUS JA ELINVOIMA HYVINVOINNIN EDISTÄJINÄ	6
1.2.1 Kunnan talous.....	6
1.2.2 Elinkeinot ja työllisyys	6
1.2.3 Väestö	7
1.2.4 Asuminen ja elinolot.....	8
1.3 KUNTALAISTEN TERVEYS JA HYVINVOINTI.....	8
1.3.1 Perusterveydenhuollon terveydenedistämisaktiivisuus.....	8
1.3.2 Terveystila ja sairastavuus.....	9
1.3.3 Vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi ja kansalaisopisto	9
1.3.4 Ravitsemus	11
1.3.5 Päähteet	12
1.3.6 Tapaturmat ja turvallisuus	13
1.3.7 Osallisuus	13
1.3.8 Saamelaisuus hyvinvoinnin näkökulmasta.....	14
1.4 KUNTALAISTEN TERVEYS JA HYVINVOINTI IKÄRYHMITÄIN	15
1.4.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	15
1.4.2 Nuoret ja nuoret aikuiset.....	17
1.4.3 Työikäiset	19
1.4.4 Ikäihmiset.....	20
OSA II: LAAJAN HYVINVOINTIKERTOMUKSEN 2022–2025 TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN TOTEUTUMINEN	21
OSA III: HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2025.....	39
3.1 HYVINVOINTISUUNNITELMAN VIITEKEHYS.....	39
3.2 INARIN KUNNAN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSUUNNITTELU	39
3.3 HYVINVOINNIN, TERVEYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEN PAINOPISTEET VUODELLE 2025	40

LIITE 1: TALouden JA TOIMINNAN SUUNNITTELUN SEKÄ HYTETU-TYÖN VUOSIKELLO	41
--	-----------

LIITE 2. HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSKERTOMUKSEN VUOSIRAPORTISSA ESITETYT KUVAT, TAULUKOT JA KUVIOT	42
--	-----------

Tiivistelmä

Kunnilla on lakisääteinen tehtävä edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä eri väestöryhmissä. Tässä raportissa tarkastellaan Inarin kunnan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa vuodelta 2023. Tarkastelunäkökulmina ovat kuntalaisten terveys ja hyvinvointi ikäryhmittäin, HYTE-kertoimen indikaattorit sekä kunnan elinvoima. Kaikkien tarkasteltavien indikaattoreiden osalta tietoa ei kerätä vuosittain, joten nykytilaan sisältyy myös tilastotietoa vuosilta 2022 ja 2021.

Talouden ja elinvoiman näkökulmasta Inarin tilanne on ollut vakaa. Inarin kuntastrategia ja elinvoimaohjelma tukevat kunnan veto- ja pitovoimaa. Inari on edelleen houkutteleva kohde asukkaille ja yrityksille, ja kunnan väkiluku jatkoi kasvuaan. Kunta haluaa kehittyä ekologisesti vastuullisena matkailukohteena ja tarjota tulijoille laadukkaita ja alkuperäiskulttuuria kunnioittavia palveluita kestävän kehityksen mukaisesti. Palveluja halutaan kehittää myös kuntalaisten näkökulmasta. Aktiivinen yhteistyö alueen yhdistysten, kylien, toimijoiden ja yritysten kanssa lisäävät kunnan palveluita. Ivalon koulu- ja kulttuurikeskus Kaarteen valmistuttua aloitettiin Inarin uuden koulun rakentaminen ja myös varhaiskasvatuksen tiloja on uudistettu ja uudistetaan. Asuntopula rajoittaa tällä hetkellä alueen väestön kehitystä.

Kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia kuvaavan indikaattoritiedon valossa huolenaiheina ovat erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden kokemuksen sekä koetun terveydentilan heikentyminen. Ilon aihetta antaa se, että nuorten päihteiden ja tupakan käyttö on vähentynyt. Työikäisten ja ikääntyneiden hyvinvoinnista on saatavilla niukasti alueellista tilastotietoa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että hyvinvointialueuudistuksen käynnistyttyä Inarissa on edelleen toimivat peruspalvelut ja kunnan vastuulla olevia palveluja kehitetään. Vaikka epävarmuustekijöitä taloudellisen kehityksen näkökulmasta on, kuntakentän kokonaisuus arvioiden inarilaiset lähtökohdat kohdata muutoksia ovat hyvällä tasolla. Toimiva yhteistyö Lapin hyvinvointialueen kanssa on keskeistä kuntalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämisyössä.

Johdanto

Julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi Lapin hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Siitä huolimatta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on säilynyt kunnilla. Kunnassa hyvinvointitietoa tulee käyttää erilaisten strategisten tavoitteiden perustana. Tavoitteet perustuvat aina paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin. Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävä edellyttää vahvaa ja hyvää poikkihallinnollista yhteistyötä sekä aktiivista, tavoitteellista ja ennaltaehkäisevää työtä kaikilla kunnan toimialoilla. Hyvinvoinnin edistämistehtävä on laaja ja se vaatii lisäksi kuntien, muiden julkisten toimijoiden, alueella toimivien järjestöjen, yhteisöjen, yritysten sekä hyvinvointialueen yhteistoimintaa. Kunnan näkökulmasta tavoitteena on vahvistaa, kannustaa ja tukea kuntalaisia edistämään sekä omaa että läheistensä hyvinvointia.

Inarin kunnan hyvinvointityö rakentuu vahvasti kuntastrategian ja laajan hyvinvointikertomustyön (vuosille 2021–2025) ympärille. Laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään ja tarkastellaan vuosittain hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen vuosiraportissa. Raportti valmistellaan vuosittain samanaikaisesti kunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa. Vuosiraporttia hyödynnetään toimialojen seuraavan vuoden talouden ja toiminnan suunnittelussa. Näin hyvinvointikertomus tukee kunnan päätöksentekoa, auttaa priorisoimaan toimintaa sekä varmistaa toiminnan resurssit.

Hyvinvointikertomus valmistellaan kunnan eri toimialojen asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Se kokoaa yhteen kunnan asettamat tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvointiin liittyvistä palveluista sekä toimii tiiviinä tietopakettina kuntalaisten hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Kertomuksessa esitetyt indikaattoritiedot kerätään Tilastokeskuksen sekä Terveiden ja hyvinvointilaitoksen tietokannoista, sähköisestä hyvinvointikertomuksesta ja TEAviisarista.

Kuntaan nimetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä (jäljempänä HYTE-työryhmä) vastaa käytännön hyvinvointitoiminnan

toteutuksesta eri toimialoilla. HYTE-työryhmä johtaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön strategista suunnittelua, kehittämistä ja toimeenpanoa. Se seuraa kunnan hyvinvointitavoitteiden toteutumista sekä raportoi palvelujärjestelmän toimivuudesta luottamushenkilöille. HYTE-työryhmän toiminnan tukena on hyvinvointikoordinaattori, joka on parhaimmillaan keskeinen kunnan eri toimialoja yhdistävä sekä alueellista yhteistyötä koordinoiva toimija.

HYTE- työryhmän kokoonpano vuonna 2023:

Kunnanjohtaja Tommi Kasurinen, työryhmän pj.

Hallintojohtaja Mari Palolahti

Viestintä- ja yhteistoimintapäällikkö Anne-Marie Kalla

Sivistysjohtaja Ilkka Korhonen

vt. Tekninen johtaja Reetta Tammela

vt. Elinkeinojohtaja Katariina Von Buxtell

Taluspäällikkö Pirjo Kyrö

ts. Hyvinvointikoordinaattori Katariina Lehtonen (1–3/2023) ja ts.

Hyvinvointikoordinaattori Tarja Himanen (4–11/2023)

Kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä tukevat myös seuraavat kunnassa tehdyt asiakirjat ja ohjelmat:

- ❖ Inarin kuntastrategia 2030
- ❖ Inarin kunnan elinvoimaohjelma 2019–2025
- ❖ Inarin kunnan viestintäsuunnitelma
- ❖ Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma
- ❖ Inarin kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
- ❖ Inarin kunnan saamen kielistrategia
- ❖ Lapin liikenneturvallisuussuunnitelma 2019–2023

Kuntalaisten hyvinvointia edistetään lisäksi hankkeiden puitteissa, esim.

- ❖ Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa – hanke, toteutus 1.1.2002–30.9.2023

- ❖ Inari-Saariselkä-alueen reitit kartalle -hanke 1.5.2023–31.3.2024. Ostopalvelutuottajana Allegra Nordics Oy

Yhdistykset, paikalliset toimijat ja yritykset tukevat toiminnallaan kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa. Ne ovat Inarin kunnalle tärkeä yhteistyökumppani. Kunnan ja yhdistysten yhteistyötä on pyritty tiivistämään. Yhdistyksiä tuetaan muun muassa avustuksilla, ohjattujen ryhmien maksuttomilla vuoroilla, tarjoamalla tiloja yhdistysten käyttöön sekä järjestämällä kuljetuksia tapahtumiin. Avustuskäytännössä painotetaan yhdistysten aktiivista toimintaa, toiminnan vastaavuutta kunnan strategiaan ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteisiin sekä yhteistyötä. Kunnan järjestöyhdyshenkilönä toimii hyvinvointikoordinaattori.

Inarin hyvinvointikertomuksen pohjana on perusajatus siitä, että hyvinvointi on kaikkien asia. Jokainen toimija lähestyy hyvinvointia omasta näkökulmastaan, mutta kaikkien toimijoiden intresseissä on kuntalaisten hyvinvointi. Jokaisella kunnan hallintokunnalla on annettavaa hyvinvoinnin saralle, ja erilaiset näkökulmat laajentavat ja rikastuttavat hyvinvoinnin kokonaiskuvaa. Monialainen kumppanuus hyvinvointityössä edellyttää yhteistä näkemystä Inarin kunnan hyvinvoinnin tilanteesta, tavoitteista ja toimenpiteistä.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin ensimmäisessä osassa luodaan ajankohtaiskatsaus kuntalaisten hyvinvointiin. Raportissa tarkastellaan kunnan hyvinvointityön rakenteita, kuntalaisten hyvinvointia talouden ja elinvoiman näkökulmasta, kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä yleisesti sekä kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä ikäryhmittäin. Vuosiraporttiin on nostettu valtuustokaudelle asetettujen kärkitavoitteiden seurannan kannalta oleellista tilastotietoa. Lisäksi raporttiin on valittu HYTE-kertoimeen sisältyviä indikaattoreita, joiden pohjalta kunnille maksetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosaa. Raportin toinen osa kokoaa taulukkoon ikäryhmittäin tilannekatsauksen laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta. Raportin kolmas osa on hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2025.

Osa I: Ajankohtaiskatsaus kuntalaisten hyvinvointiin

1.1 Hyvinvointityö kunnan rakenteissa

HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kunnan rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osittain kunnan tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kannustimen avulla halutaan varmistaa kunnan aktiivinen toiminta hyvinvointityössä. HYTE-kertoimen määrittelyssä tärkeänä pidetään työn pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta.

Kuntien HYTE-kerroin määrittyy prosessi-indikaattoreiden ja tulosindikaattoreiden perusteella. **Prosessi-indikaattorit** kuvaavat kunnan tuottamaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa. Toimintaa kuvaavia indikaattoreita on yhteensä 15 kpl (toteuttajina peruskoulut 4, liikunta 5, kulttuuri 1 ja kuntajohto 5). **Tulosindikaattorit** mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehityksessä. Tulosindikaattoreita on 6 niissä on pyritty huomioimaan eri ikäryhmät. Näihin indikaattoreihin kunta voi omalla toiminnallaan osittain vaikuttaa.

Vuonna 2023 toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden keskiarvo Inarissa oli 88/100 pistettä ja tulosindikaattoreiden keskiarvo oli 55/100 pistettä. Prosessi- ja tulosindikaattoreiden pohjalta laskettu HYTE-kerroin oli Inarin kunnassa vuonna 2023 71/100, mikä tarkoittaa 20,2 € kannustinrahoitusta asukasta kohden.

[Kuntien prosessi-indikaattorit THL:n sivuilla](#)

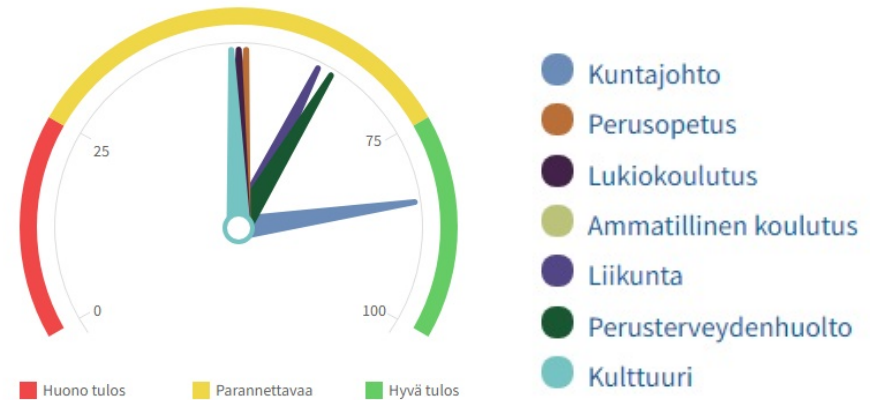
[Kuntien tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot THL:n sivuilla](#)

Terveydenedistämisasiivisuus

HYTE-kertoimen laskennassa käytettävien prosessi-indikaattoreiden tuloksia voi tarkastella muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) ylläpitämästä TEAviisarista ([TEAviisari](#), [Inari](#)). Se on kunnan toimintaa

kuntalaisten terveyden edistämiseksi kuvaava verkkopalvelu, joka keskittyy kuvaamaan erityisesti kunnan kykyä integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sen perustoimintaan.

Vuonna 2023 Inarin kunnan kokonaistulos kuntalaisten terveyden edistämiseksi oli yhteensä 60/100 pistettä. Pistemäärä on pysynyt lähes vastaavalla tasolla viimeisen kuuden vuoden aikana. Hyvän kuntatuloksen raja on 75 ja huono tulos on alle 25 pistettä. Kuvassa 1 on esitetty yhteenvedo TEA-viisarin kaikkien sektoreiden terveydenedistämisasiivisuudesta Inarissa ja taulukossa 1 terveydenedistämisasiivisuuden pisteet osa-alueittain Inarissa ja vertailukunnissa.

Kuva 1: TEAviisarin kaikkien sektoreiden terveydenedistämisasiivisuus Inarin kunnassa vuonna 2023

	Inari	Kittilä	Sodan- kylä	Koko maa
Kaikki sektorit	60	55	71	70
Kuntajohto	84	31	97	83
Perusopetus	51	57	58	64
Lukiokoulutus	50	65	62	65
Liikunta	61	57	66	72
Perusterveydenhuolto	63	52	52	70
Kulttuuri	49	63	83	71

Taulukko 1: Terveystiedon edistämisen aktiivisuuspisteet Inarissa ja vertailualueilla 2023

TEAvisarin perusteella kaikkien mitattavien sektoreiden osalta Inarin kunnan terveydenedistämisen aktiivisuudessa on pääasiassa kehitettävää. Vahvin sektori on kuntajohto, joka saa hyvän tuloksen voimavarojen (88/100), sitoutumisen (96/100) sekä seurannan ja tarveanalyysin (100/100) osaluissa. Kehitettävää on erityisesti kuntalaisten osallistamisessa (62/100).

Inarin kunta sitoutuu strategiatasolla aiempaa paremmin terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kunnassa HYTE-työryhmä seuraa aktiivisesti terveyden ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä; terveydentilaa, elintapoja, elämänhallintaa, väestöryhmien välisiä terveyseroja ja asukkaiden koettua osallisuutta sekä raportoi niistä valtuustolle.

1.2 Talous ja elinvoima hyvinvoinnin edistäjinä

1.2.1 Kunnan talous

Inarin kunnan taloustilanne on ollut vakaa ja tulevaisuuden näkymätkin edelleen positiiviset. Edellisten vuosien kertyneet ylijäämät antavat kuntataloudelle pelivaraa selvittää myös taloudellisesti vaikeammista ajanjaksoista. Vuoden 2023 tilinpäätös oli noin 2,352 milj. euroa ylijäämäinen. Verotulot ylittyivät talousarvioon verrattuna kunnan tuloverossa ja

kiinteistöverossa. Osuus yhteisöveron tuotosta jäi alle arvioidun, toteutuman ollessa 83,7 %. Kokonaisuutena verotulot toteutuivat noin 1,7 milj. euroa suurempina kuin oli arvioitu.

Lainakannan kehitys on ollut jo useamman vuoden laskusuuntainen, ja vuonna 2023 se oli 1065 euroa/asukas. Lainakanta ja leasing –vuokravastuut yhteensä ovat puolestaan suuret, 6506 euroa/asukas.

Inarissakaan ei kuitenkaan ole varaa suuriin käyttötalousmenojen lisäyksiin ottaen huomioon kunnan tulevaisuusinvestoinnit, kuten uusien koulurakennusten ja muiden palvelukiinteistöjen taloudellisen kantokyvyn ja väestön ikääntymisen vaikutukset kunnan palvelurakenteeseen. Palvelutarpeet tulevat odotettavasti kasvamaan samalla kun sekä kansainvälisen että kansallisen talouskehityksen epävarmuus on suurta.

1.2.2 Elinkeinot ja työllisyys

Inarin kunnan palveluksessa oli 286 vakinaista ja määräaikaista sekä kolme työllistettyä työntekijää. Työntekijöistä 14 työskenteli hallinto-osastolla, 240 sivistysoastolla, 29 teknisellä osastolla ja kolme tilapalvelu liikelaitoksella.

Vuoden 2023 tietoa Inarin alueen työpaikkojen virallisesta määrästä ja elinkeinonjakautumisesta ei ole vielä saatavilla. Vuoden 2022 tilaston mukaan alueella oli 3236 työpaikkaa. Työpaikkojen määrä lisääntyi noin 167 työpaikalla edellisvuodesta. Työpaikoista suurin osa oli palvelualalla (83,4 %), mikä on pääasiassa voimakkaan matkailun ansiota. Vaikeasti työllistyvien osuus (rakennetyöttömyys) oli 3,8 % 15–64-vuotiaasta väestöstä. Rakennetyöttömyys on laskenut selvästi viime vuosina. Ikävakioitu työkyvyttömyysindeksi oli vuonna 2022 109,4. Työkyvyttömyysindeksi kuvaa työikäisen väestön työkyvyttömyyttä suhteessa koko maan tasoon, joka on 100.

Olennaista elinkeinoelämän kehitykselle on se, että alueen matkailu on lisääntynyt koronapandemian jälkeen. Ainutlaatuinen luonto, kansallispuistot, joet ja järvet sekä vahva ja vireä saamelaiskulttuuri

houkuttelevat Inari–Saariselän alueelle satojatuhansia matkailijoita vuosittain. Rekisteröidyistä majoittujista (lähtömaa tiedossa) ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä ovat jatkaneet nousuaan viime vuoden aikana Inari-Saariselkä –matkailualueella, kun taas kotimaisten matkailijoiden määrä on pysynyt jokseenkin samana. Vuoden 2023 aikana kotimaisia yöpyjiä oli 226 000 (229 800 yöpyjää vuonna 2022). Ulkomaalaisten yöpyjien määrä oli 354 000 (304 000 yöpyjää vuonna 2022). Matkailijoiden määrä nousi yöpymisten osalta yhteensä 8 %. Lisäksi alueella yöpyi vuonna 2023 185 000 matkailijaa, joiden lähtömaa ei ole tiedossa. Näiden rekisteröimättömien majoittujien määrä oli 12 % edellisvuotta suurempi.

Kunnan elinvoimaohjelman mukaan elinvoimaa edistetään parhaiten tukemalla monipuolista elinkeinoelämää, kuntalaisten toimeliaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Keskeistä on saada kunnan toimijoiden lisäksi muutkin toimijat mukaan kehittämään yhteistä Inaria ja sitä kautta kunnan vetovoimaisuutta.

1.2.3 Väestö

Inarin kunnan väestö on monipuolinen ja mielenkiintoinen kokonaisuus, joka heijastaa vahvasti kunnan historiaa, kulttuuria, luontoa sekä elämäntapaa. Aivan kuten muissakin Suomen kunnissa, Inarissa väestö ikääntyy nopeasti ja eläkeikäisten osuus väestössä kasvaa voimakkaasti. Samaan aikaan syntyvyys laskee sekä työikäisten määrä vähenee. Inarin kunnan väestönkehitykseen vaikuttavat edellisen lisäksi muuttoliike, kunnan koulutusmahdollisuudet, elinkeinorakenne ja palvelutarjonta. Vuonna 2021 laadittu Inarin kunnan väestöennuste ennusti väkiluvun olevan 6980 asukasta 2030 mennessä. Inarin väkiluku kuitenkin ohitti väestöennusteen mukaisen asukasmäärän jo vuonna 2021. Vuonna 2023 kunnan asukasluku oli 7127, kun se vuotta aikaisemmin oli 7063. Inarin väestö kasvaa erityisesti positiivisen kuntien välisen nettomuuton ansiosta. Kuntaan suuntautuva tulomuutto on jatkunut edelleen positiivisena. Muuttajia saattaisi olla enemmän, kuitenkin asuntopula rajoittaa tällä hetkellä kunnan väestön kehitystä. Vuonna 2022 kuntien välinen nettomuutto eli kuntien välisen tulomuuton ja lähtömuuton

erotus oli Inarissa 49 asukasta. Vastaavasti Sodankylässä nettomuutto oli -7 asukasta ja Kittilässä 132 asukasta.

Inarin demografinen huoltosuhde (eli lasten ja eläkeikäisten määrä sataa työikäistä kohden) on kasvanut tasaisesti koko 2010-luvun ajan, kasvu näyttää jatkuvan myös 2020-luvulla. Vuonna 2023 Inarin huoltosuhde (66,8) on hieman korkeampi koko maan keskiarvoa (61,9).

Inarin väestörakenne 2023 (suluissa 2022):

0–6-vuotiaat	4,8 % (4,9 %)
7–15-vuotiaat	7,9 % (8 %)
16–24-vuotiaat	5,6 % (5,9 %)
25–64-vuotiaat	53,7 % (53,5 %)
65 vuotta täyttäneet	28 % (27,7 %)

Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien osuus Inarissa asuvista on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Taulukossa 2 on esitetty Inarin väestön jakautuminen kielen perusteella vuosina 2020–2023.

Inarin väestö / kielet	2023	2022	2021	2020
Suomi	6249	6247	6248	6131
Ruotsi	28	26	27	22
Saame	492	484	475	476
Muut kielet	358	287	258	233
Yhteensä	7127	7047	7008	6862

Taulukko 2: Inarin väestön jakautuminen kielen perusteella eri vuosina 31.12.

Inarissa lapsiperheiden osuus perheistä on 29,4 ja se on Lapin (34,3 %) ja koko maan (37,7 %) keskimääräistä lapsiperheiden osuutta pienempi.

Inarin kunnan väestön koulutustaso on noussut viimeisen kahden vuoden aikana tasaisesti. Inarin kunnan koulutustasomittain 344 on mitattu

laskemalla perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen pituus henkeä kohti. Vuonna 2020 vastaava luku oli 331,4.

1.2.4 Asuminen ja elinolot

Kiinnostus asumiseen Inarin kunnassa näyttää lisääntyvän. Inarin kunnassa vuokra-asuntotilanne on haastava. Vuonna 2023 Inarissa oli yhteensä 3420 asuntokuntaa, mikä on hieman enemmän kuin vuonna 2022 (3357). Asuntokunnista 88,5 % asuivat joko rivi-, omakoti- tai paritaloissa. Lapsiasuntokuntien lukumäärä on pysynyt 2020-luvulla jokseenkin samana.

Vuonna 2022 ahtaasti asuvia asuntokuntia oli 9,2 % inarilaisista asuntokunnista, mikä on enemmän kuin Lapissa (6,8 %) tai koko maassa (7,3 %) keskimäärin. Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia oli vuonna 2023 32,7 % kaikista lapsiasuntokunnista. Vuokra-asunnoissa asuvia vuonna 2022 oli yhteensä 1067 asuntokuntaa. Ahtaasti asuvien ja vuokra-asunnossa asuvien asuntokuntien suurehkoja osuuksia selittää matkailun kausityöntekijöiden suuri määrä.

Vuonna 2022 yhden hengen asuntokuntia oli 42,7 % asuntokunnista. Osuus on hieman pienempi kuin Lapissa (46,6 %) tai koko maassa keskimäärin (46,4 %). Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus inarilaisista oli 11,6 %.

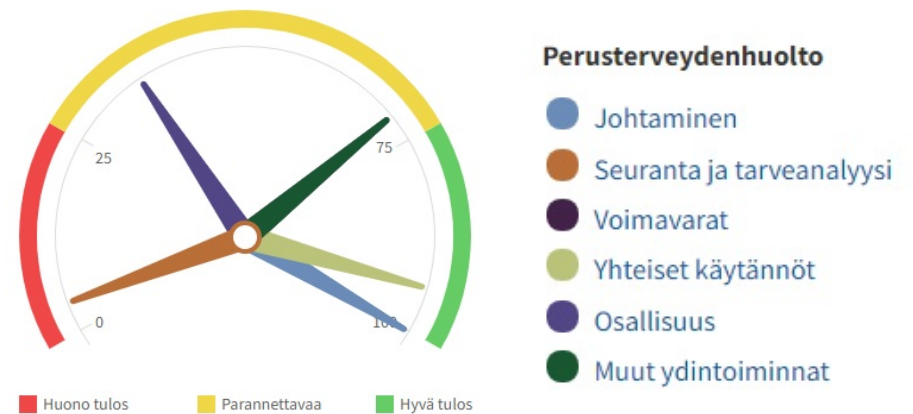
1.3 Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi

1.3.1 Perusterveydenhuollon terveydenedistämistä

Inarin terveydenedistämistä perusterveydenhuollon osa-alueella johtamisvastuu terveyden edistämässä sekä yhteiset käytännöt ovat huipputasolla. Lääkäreiden ja terveydenhoitajien henkilöstömitoitus Inarin kunnan alueella on koko maan keskiarvon luokkaa.

Perusterveydenhuolto on ollut vuoden 2023 alusta lähtien Lapin hyvinvointialueen järjestämisvastuulla ja TEAvisarin uusin päivitys näiden tietojen osalta on vuodelta 2022.

Vuoden 2022 tietojen mukaan parannettavaa on erityisesti seurannan ja tarveanalyysien osalta, jossa raportointeihin ja suunnitelmalliseen seurantaan on syytä jatkossa hyvinvointialueilla kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. Kuvassa 2 on esitetty TEAvisari perusterveydenhuollon terveydenedistämistä osalta ja taulukossa 3 perusterveydenhuollon terveydenedistämistä pisteytykset osa-alueittain Inarissa ja vertailualueilla.

Kuva 2: TEAvisari perusterveydenhuollon terveydenedistämistä osalta Inarissa vuonna 2022

	Inari	Kittilä	Sodankylä	Lappi	Koko maa
Perusterveydenhuolto	63	52	52	55	70
Johtaminen	100	67	100	77	87
Seuranta ja tarveanalyysi	4	17	4	8	49
Voimavarat	71	62	59	67	67
Yhteiset käytännöt	94	69	56	55	80
Osallisuus	36	0	17	52	69
Muut ydintoiminnot	71	100	75	74	66

Taulukko 3: Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuuden TEA-viisarin pisteet Inarissa 2022 ja vertailualueilla.

1.3.2 Terveydentila ja sairastavuus

Sairauspäivärahaa saaneiden määrä on Inarissa vähentynyt vuodesta 2022. Vuonna 2023 sairausvakuutuslain mukaisen päiväraha korvauksen saajia oli 576, kun vuonna 2022 korvauksen saajia oli 1 122.

Vuonna 2023 **perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä** oli 1535 / 1000 asukasta. Käyntejä asukasta kohti oli huomattavasti enemmän kuin koko maassa (1099 / 1000) tai Lapissa (1169 / 1000) keskimäärin. Käyntien määrä on kuitenkin vähentynyt koko 2020-luvun ajan. Indikaattori kuvaa inarilaisten avohoitokäyntejä, eivätkä matkailijoiden avohoitokäynnit vaikuta siihen. Luvussa ovat mukana myös etävastaanotot.

Vuonna 2022 **erikoissairaanhoidon avohoitokäyntejä** oli 795,2 / 1000 asukasta. Erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien määrä on vähentynyt hieman aikaisemmista vuosista ja käyntejä oli yhä vähemmän kuin vertailukunnissa ja huomattavasti vähemmän kuin Lapissa tai koko maassa

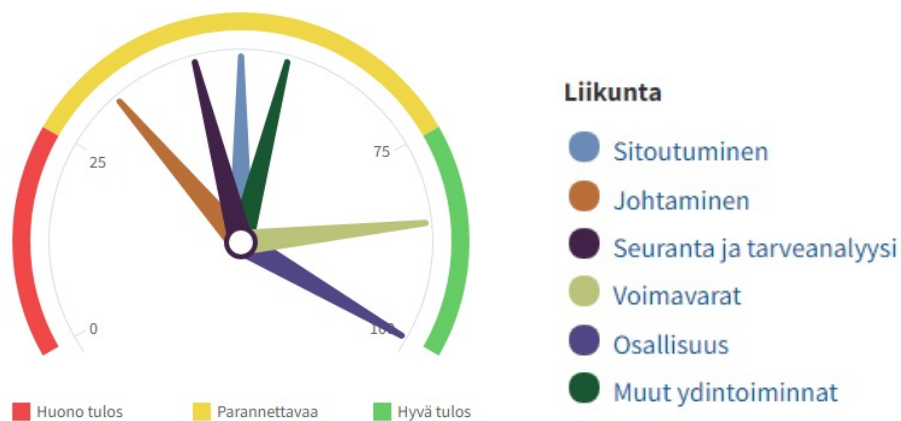
keskimäärin. Inarin suurehkoa perusterveydenhuollon avohoitokäyntien määrää ja pienekköä erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien määrää selittää osaltaan se, että etäisyys erikoissairaanhoidon palveluihin voi olla pitkä ja Inarin perusterveydenhuollossa tehdään keskivertokuntaa enemmän.

Vuonna 2023 aikuisten (18 vuotta täyttäneiden) mielenterveyden avohoitokäyntien määrä nousi edellisvuodesta. Vuonna 2023 käyntejä oli 494,7 / 1000 täysi-ikäistä inarilaista, kun vuonna 2022 käyntejä oli 419,1 / 1000 asukasta. Käyntejä oli enemmän kuin Kittilässä (332,3 / 1000) tai koko Suomessa (464,1 / 1000), mutta vähemmän kuin Lapissa (567,2 / 1000). Inarin ikävakioidu sairastavuusindeksi vuonna 2022 oli 99,9. Sairastavuusindeksi kuvaa alueen väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon, joka saa arvon 100.

1.3.3 Vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi ja kansalaisopisto

TEA-viisarin tulokset liikunnan osalta ovat eivät ole vielä saatavissa vuoden 2023 osalta. TEA-viisarin mukaan vuonna 2022 Inarin kunta saa hyvät pisteet voimavaroista, jotka kuvaavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resursointia sekä osallisuudesta, joka kuvaa asukkaiden mahdollisuutta osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

Täydet pisteet TEA-viisariin on kirjautunut mm. harjoitusvuoro- ja käyttömaksujen osalta sekä liikuntapaikkojen, -puistojen ja lähiliikuntapaikkojen osalta. Lisäksi hyvät pisteet kunta saa mm. kevyen liikenteen väylien osalta. Kuvassa 3 on esitetty liikunnan terveydenedistämisasiivisuuden TEA-viisari ja taulukossa 4 TEA-viisarin pisteytys osa-alueittain Inarissa ja vertailualueilla.

Kuva 3. TEAviisari liikunnan terveydenedistämistäsiivisuudesta Inarissa vuonna 2022

	Inari	Kittilä	Sodan- kylä	Koko maa
Liikunta	61	57	66	72
Sitoutuminen	50	31	73	69
Johtaminen	33	58	58	72
Seuranta ja tarveanalyysi	44	26	50	65
Voimavarat	85	82	72	55
Osallisuus	100	100	100	95
Muut ydintoiminnot	56	44	44	75

Taulukko 4. TEAviisarin liikunnan osa-alueen terveydenedistämistäsiivisuuden pisteitys vuonna 2022

Liikunnan osalta kehitettävää on eniten hyte-työn johtamisen sekä seurannan ja tarveanalyysin osa-alueilla. Ne kuvaavat terveyden ja hyvinvoinnin

edistämisen organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa sekä terveyden ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden seuranta ja tarveanalyysiä väestöryhmittäin sekä raportointia johtoryhmälle ja luottamushenkilöille.

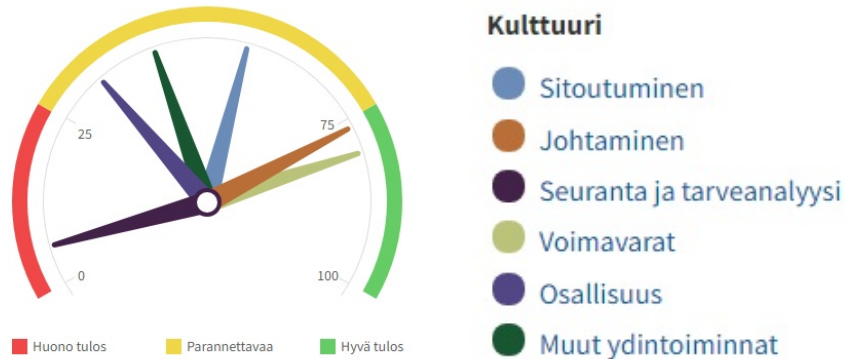
Inarin liikuntapaikkojen riittävyys on hyvällä tasolla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta keskeisiä liikuntaan liittyviä päätöksiä on mm. se, että kunnassa on käytössä maksuton liikuntapassi +70-vuotiaille. Se on käytettävissä Ivalon kuntosalille sekä uimahallille. Lisäksi käytössä on yritys- ja yhteistyöpassit, joita voidaan käyttää uimahallilla, Ivalon tai Inarin kuntosalilla sekä sulkapallokenttämaksuna Urheilutalolla. Myös yksittäisille kävijöille käyttömaksut ovat kohtuullisia. Lisäksi liikuntapaikkojen esteettömyyteen on kiinnitetty huomiota.

Vapaa-aikapalvelut ja kulttuuripalvelut järjestävät erilaisia kuntalaisille suunnattuja tapahtumia ja matalan kynnyksen kerhoja. Vapaa-aikapalveluiden ohjaustoiminnassa painottuvat erityisryhmät ja koululaiset. Kuntalaisille tuotettavat palvelut luovat myös viihtyisyyttä asuinympäristöön, vahvistavat kunnan ja hyvinvointialueen vetovoimaa ja edistävät osallisuutta.

Vapaa-aikatoimi on järjestänyt Harrastamisen Suomen -mallin mukaista kerhotoimintaa jo vuodesta 2021. Kerhojen tavoitteena on tukea hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa harrastus. Kerhot ovat maksuttomia ja sijoittuvat koulupäivän yhteyteen. Kerhotoiminnalla voidaan mahdollistaa myös syrjäkylien lasten ja nuorten harrastaminen. Harrastamisen Suomen -mallin toiminta on kirjattu Nuorisolakiin (3 luku 12 a §).

Kulttuuritoimen tehtävänä on ollut tuottaa tai tukea aikuisväestölle, ikäihmisille ja erityisryhmille tarjottavia helposti koettavia, virkistäviä kulttuuritapahtumia arjessa jaksamisen tueksi. Tavoitteena on edistää kulttuurista hyvinvointia –ajatusta. Inarin kulttuuritoimi noudattaa Lakia kuntien kulttuuritoiminnasta eli pyrkii edistämään kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Kulttuuritoimi pyrkii myös vahvistamaan väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin.

Kulttuurin osa-alueella Inarin kunta saa TEAviisarissa hyvän tuloksen johtamisen ja voimavarojen osa-alueilla, kun taas erityisesti seurannan ja tarveanalyysin sekä osallisuuden osa-alueissa on paljon kehitettävää. Kuvassa 4 on esitetty TEAviisarin kokonaistulos kulttuurin osalta ja taulukossa 5 eri-osa-alueiden pisteytys Inarissa ja vertailualueilla.

Kuva 4. TEAviisarin kokonaistulos

kulttuurin osalta vuonna 2023

	Inari	Kittilä	Sodankylä	Koko maa
Kulttuuri	49	63	83	71
Sitoutuminen	56	38	72	66
Johtaminen	76	50	100	72
Seuranta ja tarveanalyysi	6	56	88	66
Voimavarat	80	75	83	65
Osallisuus	33	92	89	78
Muut ydintoiminnot	42	67	67	82

Taulukko 5. TEAviisarin kulttuurin osa-alueiden pisteytys Inarissa ja vertailualueilla vuonna 2023

Inarin kulttuurikasvatussuunnitelma on ollut aktiivisessa käytössä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukio-opetuksessa. Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoituksena on taata, ettei lapsi jää ilman monipuolisia kulttuurikokemuksia esimerkiksi perheen taloudellisen tilanteen vuoksi.

Suunnitelman haasteina olivat erilaiset koulut, jolloin liian yhdenmukaista taikka liian tiukasti määriteltyä suunnitelmaa ei kannattanut tehdä. Inarin ja Ivalon koulujen kulttuurikasvatussuunnitelmat etenevät ikäluokka edellä ja Sevettijärven koulun suunnitelma etenee taiteenala edellä. Kulttuurikasvatussuunnitelmaa päivitetään vuosittain, jotta se palvelee parhaalla mahdollisella aikataulutuksella lapsia ja nuoria, kouluja ja kulttuuritointa.

Lasten kulttuurikasvatussuunnitelma laadittiin käyttäen apuna mm. olemassa olevaa varhaiskasvatussuunnitelmaa ja koulujen opetussuunnitelman tavoitteisiin jossain määrin vastaten. Hyvä kulttuurikasvatussuunnitelma avustaa kulttuuritoimeja ja opettajia suunnittelemaan toimintakauden kulttuuritapahtumia ja tekee näkyväksi kuntalaisille, mitä kaikkea lapsi saa kulttuurin saralta kokea varhaiskasvatuksen sekä peruskoulun ja lukion aikana. Hyvä kulttuurikasvatussuunnitelma kytkee myös paikallisia kulttuuriosajia osaksi kulttuurikasvatussuunnitelman palveluiden toteuttamista ja näin työllistää paikallisia kulttuuriosajia.

Inarin kansalaisopiston toiminnan keskiössä on toteuttaa kuntalaisten tarpeisiin perustuvaa, kaikkien saatavilla olevaa yleissivistävää koulutusta. Se antaa tilaisuuden itsensä omaehtoiseen kehittämiseen, elinikäiseen oppimiseen, lisäävät kansalaisvalmiuksia sekä tukee omalta osaltaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

1.3.4 Ravitsemus

Vuoden 2023 alusta Inarin kunnan ateriapalveluiden tuottamisesta on vastannut Pohjois-Lapin Ruoka Oy. Uusi valmistuskeittiö sijaitsee koulu- ja

kulttuurikeskus Kaarteessa. Koulujen ollessa auki lounaita valmistetaan noin 1050 kpl päivittäin. Lisäksi valmistetaan välipaloja kouluille, esiopetukseen ja iltapäiväkerhoon sekä päivällisiä noin 140 kpl päivittäin. Lounaita valmistetaan viikonloppuisin noin 140 kpl/viikonloppu.

Vuonna 2022 kerätyn tilastotiedon mukaan Inarissa toteutuu muuta maata paremmin se, että kouluissa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä. Inarin hyte-kertoimen pisteet ovat kouluruokailun osalta 96, kun se on koko maassa 70.

Kouluateriat suunnitellaan ja valmistetaan oppilaiden tarpeisiin. Aterioilla pyritään varmistamaan oppilaiden hyvää ravitsemusta, tulevaa terveyttä ja oppilaiden jaksamista koulutyössä. Ruokalistan suunnittelussa otetaan myös huomioon oppilaskyselyjen pohjalta esiin tulleita toiveita.

1.3.5 Päihteet

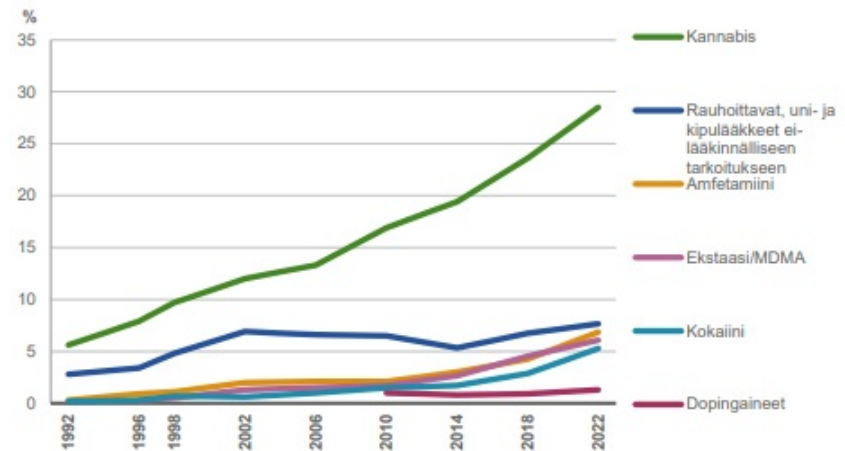
Alkoholin kokonaiskulutus vuonna 2022 oli 8,9 litraa 100-prosenttisena alkoholina 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti. Suuntaus Inarissa on laskeva. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna Inarin kunnassa kokonaiskulutus on pääsääntöisesti vähentynyt vuodesta 2007 lähtien.

Alkoholin tilastoitu myynti Inarissa 15-vuotta täyttäneeltä asukasta kohti 100-prosenttisena alkoholina oli vuonna 2022 18,2 litraa. Kittilässä vastaava luku oli 26 litraa, Sodankylässä 11,9 litraa ja koko maassa 7,6 litraa. Lapin koko maan keskiarvoa suurempi asukaslukuun suhteutettu alkoholin myynnin määrä johtuu mm. matkailijoiden runsaasta määrästä Lapissa sen väkilukuun nähden. Myös muissa maakunnissa kesäasukkaiden ja matkailijoiden määrä voi vaikuttaa myydyin alkoholin määrään. Verrokkikunnista vain Kittilässä alkoholia myytiin asukaslukuun suhteutettuna enemmän kuin Inarissa.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 alkoholijuomien kulutuksen väheneminen johtuu matkustajatuonin vähenemisestä. Ennen koronaepidemiaa matkustajatuonti on muodostanut noin 15 %

kokonaiskulutuksesta. Tilaston mukaan sen osuus oli noin 9 %. Verrattaessa vuoden 2022 ja 2021 lukuja, on hyvä muistaa, että kumpanakin vuonna on ollut eriasteisia koronapandemiasta johtuvia anniskelutoimintaan liittyviä rajoituksia.

Valtakunnallista huumeiden käyttöä ja huumeasenteita koskevan THL:n tilastoraportin mukaan huumeiden käytön yleistymisen on jatkunut Suomessa edelleen vuosina 2018–2022. Yhä useammalla 15–69-vuotiaalla on omakohtaista kokemusta huumeista. Väestön asenteissa ja mielipiteissä on tapahtunut huomattavia muutoksia. Esimerkiksi kannabiksen kokeiluun ja käyttöön liittyvät riskikäsitketykset sekä mielipiteet huumeiden käytön rangaistavuudesta ovat lientyneet. Aikaisempaa useampi kyselytutkimukseen vastannut suhtautuu myönteisesti kannabiksen laillistamiseen. (THL:n Tilastoraportti 15/2023; Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022)

Kuvio 1: Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15–69 –vuotiaassa suomalaisessa väestössä vuosina 1992–2022

Suomessa yleisimmin kokeiltu tai käytetty huume on kannabis, kokeilleiden osuus on viisinkertaistunut vuodesta 1992. Tuolloin kannabista kokeilleiden

osuus oli 6 %, kun se nyt on 29 %. Tilastoja huumeiden käytöstä koko väestön osalta Inarin kunnassa ei ole saatavilla. Valtakunnallinen suunta huumeiden käytön lisääntymisessä sekä asenneilmapiirissä on kuitenkin syytä huomioida myös Inarin kunnan kaikkia ikäryhmiä koskevassa ehkäisevässä päihdetyössä.

Ehkäisevä päihdetyö on lakisäateistä toimintaa, jolle kuntien tulee taata riittävät resurssit ja toimivat rakenteet. Inarissa ehkäisevää päihdetyötä toteuttaa näkyvästi monialainen Selvä peli -työryhmä, jonka toiminnan painopiste on vahvasti ollut pääasiassa nuorten päihteiden käytön vähentämisessä ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Työryhmä on suunnitellut ja järjestänyt teemapäiviä sekä tapahtumia vuoden aikana kouluissa sekä vapaa-ajalla. Muiden ikäryhmien ehkäisevää päihdetyötä on toteutettu osana sosiaali- ja terveystalouden perustyötä.

Inarin kunnassa on valmistelussa ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja vuosikello. Sen tavoitteena on koota yhteen Inarin kunnan alueella toimivia tahoja, jotka toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä eri ikäryhmissä. Toimintasuunnitelmaan on tarkoitus kuvata käytössä olevia toimintamalleja ja ajankohtaisia ilmiöitä sekä tuoda esiin kehittämisehdotuksia ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen Inarin kunnan alueella.

1.3.6 Tapaturmat ja turvallisuus

Vuonna 2022 kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja oli 102,5 / 10 000 asukasta, mikä on hieman pienempi kuin koko maan keskiarvo (106,8 / 10 000). Verrokkikunnissa Sodankylässä vastaava luku oli 178,9 ja Kittilässä 51,7. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyviä hoitajaksoja oli vuonna 2022 128,1 / 10 000 asukasta, mikä huomattavasti vähemmän kuin Lapissa keskimäärin (160,3 / 10 000). Myös koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitajaksot ovat hieman vähentyneet viime vuosina. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettuja potilaita oli 107,3 / 10 000 asukasta.

Tilastokeskuksen tieliikenneonnettomuustilaston ennakkotiedon mukaan Inarissa on sattunut vuonna 2023 yksi kuolemaan johtanut

tieliikenneonnettomuus. Tieliikenneonnettomuuksissa Inarissa loukkaantui vuonna 2023 neljä henkilöä. Itä-Lapin liikenneturvallisuustoimijatyön onnettomuusanalyysin mukaan vuosina 2019–2023 Inarissa on sattunut asukasmäärään suhteutettuna enemmän loukkaantumisiin tai kuolemiin johtaneita tieliikenneonnettomuuksia kuin Lapissa tai koko maassa. Inarissa suurin osa tieliikenneonnettomuuksista liittyy hirvionnettomuuksiin (40 %), joihin myös porokolarit luokitellaan. Liikenneympäristön osalta vuonna 2023 Inarin kunnan alueella uusittiin katuvaloja, tehtiin katualueiden näkemäraivauksia ja päällystystä. Lisäksi käytössä olivat nopeusnäyttötaulut. Liikenneturvallisuustyöryhmässä keskusteltiin liikenneympäristöjen parannuksista eri kohteissa. Vuoden aikana Inarissa järjestettiin kolme kylien turvallisuustilaa, joiden yhteydessä keskusteltiin myös liikenneturvallisuudesta.

Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia oli vuonna 2023 8,7 / 1 000 asukasta. Määrä on ollut nousussa viime vuosina. Poliisin tietoon tulleita omaisuusrikoksia oli 22,6 / 1 000 asukasta. Myös omaisuusrikosten määrä on kasvussa.

1.3.7 Osallisuus

“Tarjotaan osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia kaikille inarilaisille.”

Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma (8.12.2022)

Yksi kunnan tärkeimpiä tehtäviä on edistää asukkaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa alueensa toimintaan. Asukkaiden yhdenvertainen osallisuus kunnan päätösten, toiminnan ja palveluiden suunnitteluun vähentää eriarvoisuutta kunnassa. Yksi osallisuuden muoto on äänestämisen kuntavaaleissa. Äänestysaktiivisuus viimeisimmässä kuntavaaleissa oli 57,4 %. Inarin kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelma kokoaan yhteen kuntalaisten osallisuuskeinot ja -mahdollisuudet. Olemassa olevien keinojen lisäksi ohjelmassa linjataan tulevaisuuden tavoitteita ja kehittämiskohteita. Ohjelma on rakennettu yhteistyössä kuntalaisten ja eri sidosryhmien kanssa.

Osallistuvaa budjetointia on kunnassa toteutettu vuodesta 2019 alkaen ja sen voidaan sanoa olevan vakiintunut käytäntö kuntalaisten osallistamiseen. Se on toimintatapa, jossa kuntalaiset otetaan mukaan yhteisiä verovarvoja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Taustalla vaikuttaa ajatus suorasta ja kuntalaisia osallistavasta toiminnasta, joka antaa kuntalaisille mahdollisuuden määrittellä ja priorisoida julkisia kohteita ja sitä, miten kunnan käytössä olevia julkisia varoja käytetään. Vuoden 2023 äänestyksen voitti kuntoportaat Inarin kirkonkylälle. Kunta huomioi mahdollisuuksien mukaan toimivallassaan olevia osallistuvan budjetin ehdotuksia osana kunnan toiminnan suunnittelua.

Kuntalaisten osallisuutta lisättiin myös vaikuttamistoimielinten kautta. Inarin kunnan vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto siirtyivät vuoden 2023 alussa kunnanhallituksen alaisuuteen. Sekä vanhusneuvostolle että vammaisneuvostolle laadittiin uudet toimintasäännöt, jotka tulivat voimaan toukokuun alusta 1.5.2023. Molemmilla neuvostoilla on toimintasäännön mukaan selkeä ja vakiintunut rooli osana kunnan kehittämistyötä. Neuvostojen voimakas tahtotila on luoda kuntalaisille aitoja arjen kohtaamistilanteita tai koota kunnan asukkaita yhteiseen tapahtumaan, jolloin kuntalaiset löytävät vertaistukea arjen hyvinvointiin. Se näkyi selvimmin mm. vanhusneuvoston järjestämässä Yhteisöllisissä ruokailuissa Ivalossa, Inarissa ja Sevettijärvellä tai vammaisneuvoston organisoimassa Yhdessä on voimaa -päivässä Osallisuuskeskus Ainolassa. Päivän aikana neuvosto teetti myös kyselyn kuntalaisten osallistumisesta eri järjestöihin ja millaisia tapahtumia kuntalaiset jatkossa neuvostolta haluavat. Edellisten lisäksi vanhusneuvoston jäsenet osallistuivat vanhusvaltuutetun järjestämään keskustelutilaisuuteen Inarin Sajoksessa. Syyskaudella kunnanjohtajan kanssa pidetyissä keskustelutilaisuuksissa nostettiin esiin mm. kunnan ikäihmisten ja potilasjärjestöjen hyvinvointiin liittyviä haasteita.

Nuorten oma vaikuttamistoimielin Nuorisovaltuusto sai kevään aikana suoran aloiteoikeuden kunnanvaltuuston kokouksiin sekä lokakuussa uudet toimintaa ohjaavat säännöt. Nuorisovaltuusto on toiminut aktiivisesti inarilaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Nuorisovaltuusto sai budjettiin oman kulttuurimäärärahan osana hyvinvointi- ja

turvallisuussuunnitelmaa. Tavoitteena on edistää paikallista nuorisokulttuuria siten, että Nuorisovaltuusto järjestää kyselyitä, joiden avulla määrärahan käyttöä ohjataan eteenpäin.

Osallisuutta pyritään edistämään myös esteettömyyden huomioinnin kautta. Esteettömyydellä tarkoitetaan yhdenvertaisuutta osallistua toimintaan itsenäisesti ja omana itsenään. Esteettömän ympäristön merkitys nähdään nykyisin yhä tärkeämpänä kaikille kuntalaisille. Esteettömyys tulee huomioida myös palveluissa sekä tapahtumien ja toiminnan järjestämisessä. Se palvelee kaikkia kuntalaisia, kun liikkuminen ja asiointi, työnteko ja vapaa-ajanvietto sujuvat vaivattomasti. Vuonna 2022 toteutetun esteettömyyskävelyn pohjalta on laadittu kunnan vastuulla olevien kohteiden osalta toimenpidesuunnitelma, jota on alettu toteuttaa normaalien kunnostustöiden yhteydessä. Esteettömyyttä pyritään huomioimaan myös näkö- ja kuulorajoitteisten palvelujen kehittämisessä. Elokuvateatteri Kaarteessa esitetään vuosittain muutamia kuvatulkkattuja kotimaisia elokuvia. Kunnan tiloissa on induktiosilmukoita, mutta niistä tiedottamisessa on vielä kehitettävää.

1.3.8 Saamelaisuus hyvinvoinnin näkökulmasta

Saamelaisten palveluiden kehittäminen on aina yhtä tärkeä ja ajankohtainen aihe, joka liittyy saamelaisten oikeuksiin mutta myös selkeästi heidän hyvinvointiinsa ja kulttuurin säilyttämiseen. Saamelaisten palveluiden kehittämisessä on huomioitava saamelaisten erityistarpeet, kielelliset ja kulttuuriset olosuhteet sekä saamelaisten osallistuminen ja vaikuttaminen palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Saamenkielisten palvelujen kattavuutta on Inarin kunnassa pyritty kehittämään. Palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä on ollut tärkeää yhteistyön kehittäminen mm. saamelaisyhteisöjen toimijoiden kanssa. Saamelaiskäräjät pyrkii omalta osaltaan tukemaan saamelaisalueen kuntia

saamenkielisten palvelujen kehittämisessä, jotta saamelaisten kielelliset oikeudet toteutuvat lain määräämällä tavalla.

Inarin kunta tukee saamenkulttuuritapahtumia muun muassa järjestämällä kuljetuksia Skábmagovat-tapahtumaan. Saamenkulttuuriyhdistykset voivat myös hakea kunnan yleisiä avustuksia. Vuoden 2023 alussa järjestettiin Ivalon koululaisille ja kuntalaisille Uumajansaamenkielisen Katarina Barrukin konsertit, joissa esiintyjä kertoi oman äidinkielen tärkeydestä. Kunnan ja saamelaisyhteisön yhteistyötä on kehitetty myös Vanhustenviikon yhteisöllisten ruokailujen järjestämisessä Inarissa, Ivalossa ja Sevettijärvellä. Saamen kielikahvila on toiminut Ivalossa kerran kuukaudessa. Inarin kunnan johto on pitänyt Saamelaiskäräjien johdon kanssa ajankohtaispäivän, ja yhteistyö jatkuu. Kunnanhallitus on vierailut Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa ja Saamelaismuseumo SIIDA:ssa yhteistyön merkeissä.

Varhaiskasvatuksessa on järjestetty alle kouluikäisille lapsille hoitoa heidän omalla äidinkielellään. Lisäksi päivähoitoikäisille on järjestetty Inarin saamenkielistä ja koltansaamenkielistä kielipesätoimintaa, joka toimii kielikympymenetelmällä. Perusopetuksessa opiskelevat lapset ja nuoret voivat opiskella saamenkielisessä opetuksessa. Saamen kieliä voi opiskella myös ns. vieraana kielenä. Inarin kulttuurikasvatussuunnitelmassa on huomioitu, että 0–3 –vuotiaille varhaiskasvatuksen piiriin kuuluville lapsille tarjotaan omalla äidinkielellä eli saameksi musiikkityöpajakokonaisuudet. Inarin sivistyslautakunta on tukenut kulttuuritoimen kautta Saamelaisen lastenkulttuurikeskus Mánnun toimintaa 3000 eurolla vuonna 2023.

Inarin kunta on mahdollistanut vuosittain vähintään yhden työntekijän saamenkieli- ja -kulttuurikoulutuksen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa (Sakk:ssa) valtionavustuksen turvin. Vuoden pituiset palkalliset kielikoulutukset ovat lisänneet muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön saamenkielentaitoista henkilöstöä. Henkilöstölle on järjestetty myös yhteistyössä Sakk:n kanssa mm. kielenhuoltokoulutusta täydennyskoulutuksena. Vuonna 2023 Inarin kunnassa on aloittanut saamenkielinen nuoriso-ohjaaja ja samalla on pyritty tehostamaan myös nuorille suunnattua saamenkielistä viestintää.

1.4 Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi ikäryhmittäin

1.4.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

”Lappilainen onnellinen lapsi kasvaa turvallisessa perheessä, aktiivisessa yhteisössä, yhteydessä luontoon.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Kunnan terveydenedistämisasiivisuus eri sektoreilla

Lapsuus- ja nuoruusiässä luodaan pohja hyvinvoinnille ja terveydelle koko elämän ajaksi. Hyvin toimivat ja riittävän kattavat peruspalvelut edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Se myös tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään ja opiskeluun. Kunnallisen varhaiskasvatuksen palvelujen piirissä oli vuonna 220 lasta ja todellisia hoitopäiviä oli 35 119. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatus kuuluu Inarin kulttuurikasvatussuunnitelman vuosittaisten kulttuuripalvelujen piiriin.

Koululaisten hoito ei ole lakisääteistä ja sitä myönnetään harkinnan varaisesti olemassa olevien määrärahojen puitteissa. Hoitoa kuitenkin järjestetään kunnan päätösten mukaisesti 1.–2. luokan oppilaille, jotka tarvitsevat vuoro hoitoa tai erityistä tukea sekä 1. luokan oppilaille koulujen loma-aikoina.

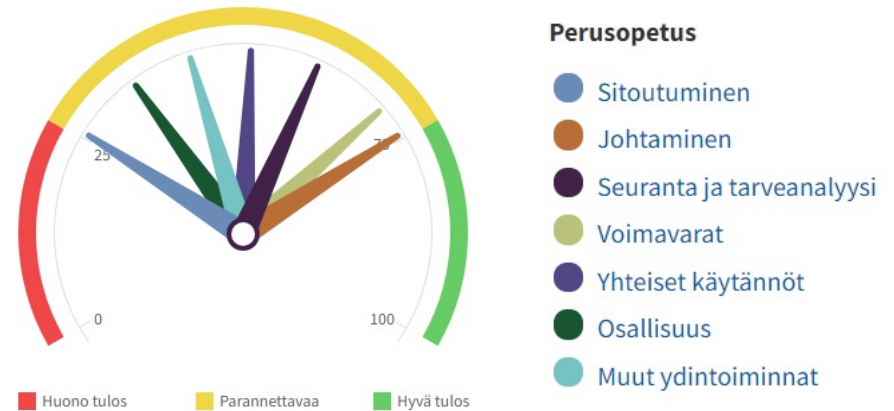
Vuonna 2023 perusterveydenhuollon lastenneuvolan käyntejä oli 5478 / 1000 asukasta (0–7 –vuotiasta), mikä on merkittävästi enemmän kuin Lapissa (3779) tai koko maassa (3435) keskimäärin. Lastenneuvolakäyntien määrä suhteessa asukasluukuun kääntyi viime vuoden aikana laskuun. Ylipainoisten

osuus 2–6-vuotiaista lapsista on pysynyt jokseenkin samana viime vuosina ja oli vuonna 2022 26,3 %. Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä on noussut edellisvuodesta. Vuonna 2023 Inarissa tehtiin 234 lastensuojeluilmoitusta kun vuonna 2022 ilmoituksia tehtiin 200. THL:n indikaattori ilmaisee kaikkien vuoden aikana tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärän, eikä ilmoitusten kohteena olevien lasten määrää. Samasta lapsesta on voitu tehdä useampi ilmoitus vuoden aikana. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuus oli vuonna 2023 2,6 % lapsiperheistä.

TEAvisarin mukaan Inarin terveydenedistämisasiivisyydessä perusopetuksen tilastoissa eniten pisteitä saa johtaminen (74/100), seuraavaksi eniten voimavarat (70/100), eli toisin sanoa peruskoulujen henkilöstöresurssit. Opettajia, koulunkäyntiavustajia, koulukuraattoreja ja kouluterveydenhoitajia on riittävästi suhteessa oppilasmäärään. Sen sijaan koululääkärimitoitus on niukka eikä koulupsykologia ole. Psykiatrisen sairaanhoitajan kautta on mahdollista päästä koulupsykologille, jonka tehtäviä hoidetaan tällä hetkellä ostopalveluna.

Perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyys on vertailualueisiin nähden keskimäärin hieman alemmalla tasolla: perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyyden keskiarvo oli vuonna 2023 51/100, kun se oli Kittilässä 57/100, Sodankylässä 58/100, Pohjois-Lapissa 55/100 ja koko maassa 64/100. Parannettavaa on erityisesti organisaatiotason sitoutumisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, kuntalaisten osallistamisessa, kouluruokailussa, koulupäivän liikuntaa lisäävissä toimenpiteissä sekä toimintamalleissa yksinäisyyden vähentämiseksi.

TEAvisarin mukaan yhteisten käytäntöjen osalta huolestuttavinta on toimintamallien puuttuminen. Kouluista näyttäisi puuttuvan yhteisesti sovittu käytäntö tai toimintaohje istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Myöskään yksinäisyyden vähentämiseen ei tulosten mukaan ole selvää ja sovittua käytäntöä. Sen sijaan tupakoinnin ja päihteiden käyttöön puututaan hyvällä otteella. Kuvassa 5 on esitetty TEAvisarin kokonaistulos perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyyden osalta ja taulukossa 6 TEAvisarin pisteytys osa-alueittain Inarissa ja vertailualueilla vuonna 2023.

Kuva 5. TEAvisarin kokonaistulos perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyydessä vuonna 2023 Inarissa

	Inari	Kittilä	Sodankylä	Pohjois-Lappi	Koko maa
Perusopetus yhteensä	51	57	58	55	64
Sitoutuminen	26	54	43	36	58
Johtaminen	74	73	77	75	77
Seuranta ja tarveanalyysi	60	59	71	66	63
Voimavarat	70	81	73	72	61
Yhteiset käytännöt	51	42	41	46	72
Osallisuus	35	37	54	45	60
Muut ydintoiminnot	43	51	46	45	57

Taulukko 6. TEAvisarin perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyyden pisteytys osa-alueittain vuonna 2023 Inarissa ja vertailualueilla

Inarin kunnan oppilashuoltoryhmät jakautuvat oppilashuollon ohjausryhmään, oppilaitoskohtaisiin oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmiin sekä tapauskohtaisesti koottaviin monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Se kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Koulukohtaiset monialaiset oppilashuoltoryhmät vastaavat kunkin oppilaitoksen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu vapaaehtoisuuteen. Siinä annettavia palveluita ovat kouluterveydenhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kyseistä oppilasta koskeva monialainen oppilashuolto, joilla voidaan täydentää oppilaan saamaa yksilöllistä koulunkäynnin tukea.

Koululaisten hyvinvoinnin tila

Vuonna 2023 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan Inarin perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista 94,3 % harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, mikä on enemmän kuin vuoden 2021 kouluterveyskyselyn aikaan (83,6 %). Vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus on lisääntynyt. Vuonna 2023 kyselyyn vastanneista 4. ja 5. luokan oppilaista 42,9 % ilmoitti liikkuvansa vähintään tunnin päivässä, kun vastaava osuus oli vuonna 2021 34,2 %. Vaikka ikäryhmän liikkuminen on lisääntynyt, MOVE!-mittausten mukaan 5. luokan oppilaista 62,9 % on heikko fyysinen toimintakyky, mikä on hälyttävä tulos. Elämänsä tyytyväisiä on 88,4 % 4. ja 5. luokan oppilaista.

Aiempaa useampi kokee, että luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä ja että opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä oppilaille kuuluu. Vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana kokeneiden osuus on 7,1 %, kun se oli vuoden 2021 kyselyssä 20 %. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa raportoi olleensa 8,6 % 4. ja 5. luokan oppilaista, mikä on 4,6 % vähemmän kuin aiemmassa kouluterveyskyselyssä. Sen sijaan kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista aiempaa harvempi kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä ja aiempaa harvempi kokee, että luokan oppilaat viihtyvät usein yhdessä.

Huolestuttavaa on myös, että 28,6 % vastaajista ilmoittaa, ettei syö aamupalaa joka arkiamu ja tämä osuus on lisääntynyt vuodesta 2021, jolloin se oli 20 %.

1.4.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

”Lappilainen nuori on tulevaisuuteen orientoitunut, onnellinen ja aktiivinen osa tasa-arvoista Lappia.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Nuorten hyvinvoinnin keskeiset haasteet liittyvät ensisijaisesti koulu yhteisöön kiinnittymiseen ja osallisuuden kokemuksiin, mielenterveyteen sekä elintapoihin. Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys on vähentynyt 7–12-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 2022 tiedonkeruussa 28,6 % inarilaisista 7–12-vuotiaista oli ylipainoisia, kun vuonna 2021 osuus oli 33,2 % Sen sijaan 13–16-vuotiaiden ikäryhmässä ylipainoisten osuus on lisääntynyt ja oli vuonna 2022 33,8 %. MOVE!-mittausten mukaan 8. luokan oppilaista 58,5 % on huono fyysinen toimintakyky. TEAviisarin mukaan Inarin kunta saa muita paremman arvion siitä, että koulussa toteutuu pitkät liikuntavälitunnit ja sisäliikuntatiloja hyödynnetään liikuntatuntien ulkopuolella koulupäivän aikana.

Inarilaisten 8. ja 9. luokan oppilaiden tyytyväisyys elämäänsä on laskenut ja se on alemmalla tasolla kuin koko maassa, Lapin hyvinvointialueella tai vertailukunnissa Kittilässä ja Sodankylässä. Sen sijaan lukion 1. j 2. luokan oppilaiden tyytyväisyys elämäänsä on lisääntynyt. Taulukossa 7 on esitetty vastaushetkellä elämäänsä tyytyväisten 8. ja 9. luokan sekä lukion 1. ja 2. luokan oppilaiden osuus eri vuosien kouluterveyskyselyissä Inarissa ja vertailualueilla.

	2023		2021		2019	
	8. ja 9. lk	Lukio 1. ja 2.	8. ja 9. lk	Lukio 1. ja 2.	8. ja 9. lk	Lukio 1. ja 2.
Inari	58,5	74,2	64,5	65,1	75	67,4
Kittilä	70,8	66,0	66,7	58,3	81,6	79,2
Sodankylä	69,6	65,7	66,7	77,1	75	70,2
Lappi	64,4	64,8	65,9	66,1	76,4	72,9
Koko maa	65,7	66,9	68,2	68,4	75,2	74,5

Taulukko 7. Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan sekä lukion 1. ja 2. luokan oppilaista (THL/kouluterveyskysely)

Kouluterveyskyselyn mukaan merkittävästi aiempaa harvempi 8. ja 9. luokan oppilaista kokee olevansa tarpeellinen muille, kokee saavansa myönteistä palautetta ja kokee oppimisyhteisön ilmapiirin hyväksi. Yksinäisyyden kokemukset ovat lisääntyneet sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden että lukiolaisten keskuudessa. Vuonna 2023 13,5 % 8. ja 9. luokan oppilaista ei ollut yhtään läheistä ystävää, kun vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä vastaava luku oli 9,1 %. Erittäin heikko osallisuuden kokemus on 19,8 % 8. ja 9. luokan oppilaista. Vuonna 2023 lukiolaisista 30 % tunsu itsensä yksinäiseksi, kun vuonna 2021 vastaava luku oli 18,6 %. Vanhaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana oli vastaushetkellä kokenut 20,2 % 8. ja 9. luokan oppilaista ja 16,7 % lukion 1. ja 2. luokan oppilaista. Molemmissa ikäryhmissä vahvaa positiivista mielenterveyttä kokeneiden osuus on vähentynyt ja samalla kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on lisääntynyt.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan 31,2 % 8. ja 9. luokan oppilaista koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (vuonna 2021 vastaava keskiarvo oli 24,2 %). Tulos on hieman Lappia (28,2 %) ja koko maata (26,6 %) huonompi. Huolestuttavaa on, että 8 ja 9. luokan oppilaista 49 % raportoi, ettei syö koululounasta päivittäin. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 8,4 % on ollut koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, mikä on 2,2 % enemmän kuin aiemmassa kouluterveyskyselyssä. Lukion 1. ja 2. luokan oppilaista 1,7 % raportoi olleensa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.

Vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa on kokenut 8,9 % 8. ja 9. luokan oppilaista.

Lukiolaisten kouluterveyskyselyn tuloksissa on osin samoja huolen aiheita kuin yläasteikäisillä. Kun vuonna 2021 oppimisyhteisön ilmapiirin koki hyväksi 79,1 % lukiolaisista, oli vastaava osuus vuonna 2023 enää 43,3 %. Lukiolaisista 41,9 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, mikä on merkittävästi enemmän kuin vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä (23,8 %). Lukiolaisista 41,9 % ei syö koululounasta päivittäin.

Myönteisenä kehityksenä kouluterveyskyselystä nousee tupakoinnin ja päihteiden käytön väheneminen. Päivittäinen tupakointi on vähentynyt merkittävästi. Kun vuonna 2021 8. ja 9. luokan oppilaista 13,6 % ilmoitti tupakoivansa päivittäin, vuonna 2023 vastaava osuus oli 4,3 %. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista kuitenkin esiintyy 6,5 % 8. ja 9. luokan oppilaista.

Inarilaisten lukiolaisten tyytyväisyys elämäänsä oli lisääntynyt: 74,2 % vastaajista raportoi olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Lukiolaisten oppimistaidoissa oli tapahtunut kehitystä ja aiempaa useampi koki, että on mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa mieltä painavista asioista. Lukiolaisten humalahakuinen juominen on vähentynyt.

Osana kansallista lapsistrategiaa lapsiasianvaltuutetun toimisto teki vuonna 2022 selvityksen saamelaislasten ja -nuorten hyvinvoinnista ja heidän oikeuksien toteutumisesta. Valmistuneen selvityksen mukaan saamelaislasten ja -nuorten tilanne on hyvä. He ovat keskimäärin hieman tyytyväisempiä elämäänsä verrattuna Kouluterveyskyselyn 2021 kaikkien lasten ja nuorten tuloksiin. Saamelaislapsista ja nuorista 35 % vastasi olevansa erittäin tyytyväisiä elämäänsä, 54 % kertoi olevansa melko tyytyväisiä, 10 % melko tyytymättömiä ja vain yksi prosentti koki olevansa erittäin tyytymätön elämäänsä. (THL 2022: Lasten ja nuorten palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus)

Selvityksessä korostui lisäksi saamelaislasten ja –nuorten vahva luontosuhde. Heille hyvän olon paikkoja olivat koti (73 %) ja luonto (28 %). Erilliselvitykseen osallistuneista 17 %:lla vapaa-ajanviettotavat koostuivat saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja kulttuuriin liittyvistä asioista. Saamelaislapset ja -nuoret toivat esille myös harrastuksia, joita olisivat toivoneet pääsevänsä harrastamaan, mutta pitkien välimatkojen takia niihin ei ole mahdollisuutta osallistua. Harvaan asutuilla alueilla saamelaislapset ja -nuoret kokivat haasteita liikkumisessa ja palveluiden saavutettavuudessa.

Vuoden 2023 osalta ei ole vielä saatavilla tilastotietoja koulutuksen ulkopuolelle jääneistä. Vuonna 2022 koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita oli 8,2 % Inarissa asuvasta vastaavan ikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät kyseisenä vuonna ole opiskelijoita eikä heillä ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Koulutuksen ulkopuolella olevien osuus on Inarissa laskenut hieman viime vuosina. Osuus on hieman suurempi kuin vertailukunnissa tai Lapissa, mutta hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin (8,3 %).

Vuonna 2023 18–24-vuotiaasta työvoimasta työttömänä oli vuoden lopussa 6,8 % vastaavan ikäisestä työvoimasta. Osuus pienentynyt edellisvuodesta, jolloin se oli 8,6 %, mutta se on suurempi kuin vertailukunnissa. Sen sijaan osuus on pienempi kuin Lapin alueella tai koko maassa keskimäärin. Taulukossa 8 on esitetty nuorisotyöttömien osuus Inarissa ja vertailualueilla vuosina 2020–2023.

Nuorisotyöttömät, % 18–24 –vuotiaasta työvoimasta	2023	2022	2021	2020
Inari	6,8	8,6	12,4	19,1
Kittilä	6,7	7,4	11,1	17,9
Sodankylä	5,5	5,3	8,5	8,7
Lappi	10,7	11,8	14,8	17,9
Koko maa	11,5	11,3	14	16,7

Taulukko 8: Nuorisotyöttömät, % vuosina 2020–2023

1.4.3 Työikäiset

”Lappilainen sujuva arki mahdollistaa aktiivisuuden ja osallisuuden sekä omasta itsestä ja läheisistä välittämisen.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Inarin työllisyystilanne on kohentunut edellisvuodesta. Vuonna 2022 Inarissa työllisiä oli 46,6 % väestöstä (vuonna 2021 44,5 ja vuonna 2020 40,5 %). Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa 2023 8,1 %, mikä oli hieman edellisvuotta (8,9 %) vähemmän. Inarissa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli suurempi kuin vertailukunnissa Kittilässä (6,5 %) ja Sodankylässä (6,8 %), mutta pienempi kuin Lapin alueella (10,2 %) tai koko maassa (11,2 %).

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 0,5 % vuoden 2023 aikana. Osuus oli huomattavasti pienempi kuin Lapissa (1,3) tai koko maassa (2,4) keskimäärin. Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalveluksessa) olevien 18–24-vuotiaiden osuus oli vuonna 2022 14,7 % vastaavan ikäisistä.

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64 –vuotiaiden määrä on hieman noussut edellisvuodesta. Vuonna 2023 määrä oli 38,9 inarilaista 1000 vastaavan ikäistä kohti. Osuus on hieman koko maan (32,3) keskiarvoa suurempi, mutta Lapin aluetta (39,7) pienempi.

Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä on laskenut tasaisesti koko 2020-luvun ajan. Vuonna 2023 työkyvyttömyyseläkettä sai 6,1 prosenttia 25–64-vuotiaista inarilaisista (vuonna 2022 6,8 ja vuonna 2021 7,4 %). Lapin keskiarvo oli 8,2 % ja koko maan 6 % vastaavan ikäistä.

Työikäisten hyvinvoinnista on saatavilla verrattain niukasti kuntakohtaista tilastotietoa. Työikäisten vaikuttavan hyvinvointityön suunnittelemiseksi, toteuttamiseksi ja arvioimiseksi tarvitaan uusia systemaattisia tiedonkeruumenetelmiä ja alueellista yhteistyötä.

1.4.4 Ikäihmiset

”Lapissa ikäännyttään arvostettuna ja aktiivisena osana yhteisöä sekä turvallisesti omanlaista elämää eläen.”

Lapin hyvinvointiohjelma 2025

Vuonna 2023 yli 65 vuotta täyttäneiden osuus Inarissa oli 28 % kuntalaisista ja ikääntyneiden osuus väestöstä näyttää kasvavan hitaasti koko 2020-luvun. Ikäihmisten määrän ja palvelutarpeiden lisääntyminen edellyttää hyvinvointialueelta muun muassa kotihoidon ja palveluasumisen kehittämistä. Kunnan ja muiden toimijoiden esteettömillä palveluilla ja ympäristöillä tuetaan ikääntyvien toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista.

Täyttä kansaneläkettä saavat ne ikäihmiset, joilla on vain vähän tai ei ollenkaan ansioläkettä. Vuonna 2023 täyttä kansaneläkettä sai 1,2 % 65 vuotta täyttäneistä inarilaisista. Vielä kuusi vuotta sitten heidän osuutensa oli 2 %, minkä jälkeen osuus on pienentynyt tasaisesti. Koko maassa vuonna 2023 täyttä kansaneläkettä sai 1,7 % ja Lapissa 1,5 % 65 vuotta täyttäneistä.

Vuonna 2022 65 vuotta täyttäneiden perusterveydenhuollon avohoidon käyntejä oli 2686 / 1000 vastaavan ikäistä. Käyntien määrä suhteessa ikäihmisten määrään on pysynyt usean vuoden ajan liki samalla tasolla ja on enemmän kuin Lapissa 1707/1000 ja koko maassa (1899/1000). Avohoitokäyntien suurta määrää saattaa selittää osaltaan se, että Inarissa perusterveydenhuollossa tehdään paljon ja etäisyydet erikoissairaanhoidon palveluiden piiriin voivat olla pitkiä. Erityiskorvattavia lääkkeitä saaneiden määrä kuvaa pitkäaikaissairastavuutta väestössä. Vuonna 2022 erityiskorvattavia lääkkeitä sai 62,4 % 65 vuotta täyttäneistä. Osuus on pysynyt usean vuoden ajan liki samansuuruisena. Se vastaa lähes Lapin keskiarvoa (62,7) ja on hiukan suurempi koko maan keskiarvoa (60,8).

Kotona asuvia 75 vuotta täyttäneitä oli vuonna 2023 91,5 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Kotona asuvien ja yksin asuvien osuus on kasvanut vuosittain. Samaan aikaan omaishoidon tukea saaneiden 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pienentynyt. Kotihoitoavun ja tukipalvelujen avulla tuetaan ikäihmisten

selviytymistä omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Palveluilla ylläpidetään ja edistetään asiakkaan jokapäiväisistä toiminnoista suoriutumista, toimintakykyisyyttä ja omatoimisuutta, vuorovaikutussuhteita sekä sosiaalista turvallisuutta. Kotihoito siirtyi vuoden 2023 alusta hyvinvointialueuudistuksen myötä Lapin hyvinvointialueen toiminnaksi.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä 65-vuotta täyttäneillä on laskenut viime vuosien aikana. Inarissa hoitajaksoja oli vähemmän kuin Lapissa (384,6/10 000) tai koko maassa (332,3/10 000). Taulukossa 9 on esitetty keskeisiä inarilaisten ikääntyneiden hyvinvointiin liittyviä vertailulukuja.

Inari	2023	2022	2021
Yksinasuvat 75-vuotta täyttäneet, %	38,7	37,4	37,1
Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75-vuotta täyttäneet osuus, %	5,7	8,0	9,1
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 asukasta	192,3	239	278,1

Taulukko 9: Vertailulukuja inarilaisten 65- ja 75-vuotta täyttäneiden hyvinvointitiedoista

Ikäihmisten hyvinvoinnista on saatavilla vain niukasti kuntakohtaista tilastotietoa. Ikääntyneiden vaikuttavan hyvinvointityön suunnittelemiseksi, toteuttamiseksi ja arvioimiseksi tarvitaan uusia systemaattisia tiedonkeruumenetelmiä ja alueellista yhteistyötä.

Osa II: Laajan hyvinvointikertomuksen 2022–2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin toisessa osassa tarkastellaan, miten valtuustokauden 2022–2025 laajassa hyvinvointikertomuksessa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat toteutuneet kuluneen valtuustokauden aikana. Tavoitteiden toteutumista tarkastellaan laajan hyvinvointikertomuksen kärkitavoitteiden mukaisesti.

Laajassa hyvinvointikertomuksessa valtuustokaudelle asetettiin seuraavat kärkitavoitteet ja alatavoitteet:

1. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta
 - hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteiden merkitys suunnitelmalliselle ja vaikuttavalle työlle
2. Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen ja osallisuuden vahvistaminen
 - osallisuuden ja erilaisten osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehittäminen
 - yhteisöllisyyden lisääminen
 - järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen
3. Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla
 - toimintojen suunnittelussa huomion suuntaaminen ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen
4. Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö
 - huomioidaan ympäristön merkitys hyvinvoinnille ja turvallisuudelle
 - huomioidaan kunnan toimintaympäristö, kuten kestävän kehityksen ja veto- ja pitovoiman edistäminen

Tarkemmin tavoitteiden toteutuminen selviää taulukosta 10 (sivuilla 22–38), jossa on jaoteltu ikäryhmittäin hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023.

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

Lapset, lapsiperheet ja nuoret

1. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Laaditaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on sovitettu yhteen hyvinvointialueen toiminnan kanssa	1.1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistelussa	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: sivistysosasto Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), nuorisovaltuusto, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset	Ei aloitettu Aloitetaan syksyllä -24 yhteistyössä Laphan kanssa
	1.1.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan tarkemmin lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta			Valtuustokauden aikana	
1.2 Koulujen ehkäisevää päihdetyötä (EPT) toteutetaan kunnan EPT-suunnitelman ja koulujen päihde- ja pelikasvatussuunnitelmien mukaisesti	1.2.1 Inarin kouluille laaditaan päihde- ja pelikasvatussuunnitelma, joka on sovitettu yhteen kunnan EPT-suunnitelman kanssa	Päihde- ja pelikasvatussuunnitelma on laadittu	valmis 04/2023	Päävastuu kunnassa: koulut, EPT-yhdyshenkilö Yhteistyötahot: sivistysosasto, hallinto-osasto, Selvä peli -työryhmä, nuorisovaltuusto, yhdistykset	Valmis
	1.2.2 Kouluissa toteutetaan vuosittain päihde- ja pelikasvatussuunnitelman mukaiset toimenpiteet	Koulut seuraavat vuosittain toimenpiteiden toteutumista Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö		Valtuustokauden aikana	
1.3 Tiivistetään yhteistyötä lasten ja nuorten ravitsemuksen edistämiseksi	1.3.1 Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä, kirjattu yhteistyökäytäntö on kaikkien osapuolten tiedossa	Yhteistyökäytännöt on kirjattu Vuosittain pidetyt yhteistyöpalaverit	2022 alkaen	Päävastuu kunnassa: Ruokapalvelu liikelaitos Yhteistyötahot:	Käytössä

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

		TEAvisari: Kouluruokailun toteuttaminen		varhaiskasvatus, koulut, oppilaskunnat, nuorisovaltuusto	
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Parannetaan nuorisovaltuuston osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia	2.1.1 Nuorisovaltuuston jäsenille järjestetään tutustumispäivä kunnantalolla	Tutustumispäivä on järjestetty	2021	Päävastuu kunnassa: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi (kulttuuribudjetti) Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, kulttuuritoimijat	Toteutunut
	2.1.2 Aloitetaan nuva-kummitoiminta niissä toimielimissä ja työryhmissä, joihin on nimetty nuorisovaltuuston edustaja	Nuva-kummi on nimetty jokaisesta toimielimestä, jossa nuorisovaltuuston edustaja on mukana	2021		Toteutunut
	2.1.3 Nuorisovaltuustolle perustetaan kulttuuritoimen alle oma kulttuuribudjetti, jonka kautta kulttuuritoimintaa suunnitellaan nuorilta nuorille -periaatteella	Nuorisovaltuustolle on perustettu oma kulttuuribudjetti Nuorisovaltuuston kulttuuribudjetin kautta järjestetyt tapahtumat	2022		Toteutunut
Nuoret aikuiset ja työikäiset					
1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Työllisyyspalveluilla on toimivat rakenteet ja käytännöt	1.1.1 Varaudutaan TE-palveluiden siirtymiseen kunnille vuonna 2025	Työllisyyspalveluille on luotu kirjatut rakenteet ja käytännöt	2022–2024	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto	Toteutunut
	1.1.2 Luodaan toimivat ja kirjatut työllisyyden edistämisen rakenteet ja käytännöt kunnalle		Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämisspalvelut, TE-keskus	Toteutunut
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Nuoret aikuiset ja työikäiset löytävät Inarin harrastus- ja järjestötoiminnan	2.1.1 Hyvinvointipäivän valmistelu yhteistyössä vapaa-aikatoimen, järjestöyhdyshenkilön ja nuorisovaltuuston kanssa, jotta	Vuosittain järjestetty Hyvinvointipäivä-tapahtuma	2023 alkaen	Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, kansalaisopisto	Kesken Toteutettu, mutta erilaisella konseptilla. Vuonna

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	<p>tapahtumassa saadaan tuotua nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua harrastustoimintaa esiin</p> <p>2.1.2 Kansalaisopiston kurssien suunnittelussa huomioidaan nuorille tehdyt kyselyt harrastustoimintaa koskevista toiveista (esim. Suomen harrastamisen mallin kyselyt) ja muut kuntalaiskyselyt</p>	<p>Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioitu kuntalaiskyselyt</p> <p>Kouluterveyskysely: harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, elintapoja kuvaavat indikaattorit</p>	2022	<p>Yhteistyö: vapaa-aikatoimi, järjestöyhdyshenkilö, nuorisovaltuusto, kansalaisopisto</p>	<p>2024 toteutus tämän suunnitelman mukaisesti</p> <p>Toteutunut</p>
<p>2.2 Kuntaan muuttavat uudet kuntalaiset löytävät kunnan vapaa-ajanpalvelut ja osallistumismahdollisuudet</p>	<p>2.2.1 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään tervetulo-ohjelman toimenpiteet, jotka auttavat uutta kuntalaista kotiutumaan</p> <p>2.2.2 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa</p>	<p>Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu</p> <p>Talous- ja toimintasuunnitteluun sisällytetyt toimenpiteet</p> <p>Hyvinvointikysely: kokemus inarilaisuudesta</p>	<p>2022</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto</p> <p>Yhteistyötahot: sivistysosasto, tekninen osasto, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset</p>	<p>Toteutunut</p> <p>Kesken</p>
<p>2.3 Tuetaan työperäisten ja muiden maahanmuuttajien asettautumista Inariin</p>	<p>2.3.1 Toteutetaan Sujuvasti arktiseen elämään -hankkeen toimenpiteet</p> <p>2.3.2 Päätetään vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen, sisällytetään tehtävät vastuuhenkilön tehtäväkuvaan</p> <p>2.3.3 Päivitetään Inarin kunnan kotouttamissuunnitelma</p>	<p>Sujuvasti arktiseen arkeen -hankkeen toimenpiteiden toteutuminen</p> <p>Vastuutaho työperäisten maahanmuuttajien tukemiseen on päätetty ja kirjattu tehtäväkuvaan</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, hallinto-osasto</p> <p>Yhteistyötahot: TE-palvelut, hallinto-osasto, muut toimialat, yhdistykset</p>	<p>Kesken</p> <p>Toteutunut</p> <p>Kesken</p> <p>Lakimuutos tulossa 2025, tehdään yhteistyötä TE-alueen kanssa</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla					
3.1 Ennaltaehkäistään syrjäytymistä	3.1.1 Nimetään henkilö, jonka vastuulla ovat yhteydenotot 2. asteen opinnot keskeyttäviin nuoriin	Yhteydenotot opinnot keskeyttäneisiin nuoriin	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: koulut	Toteutunut
	3.1.2 Yhteydenotto jokaiseen nuoreen 2. asteen opiskelun keskeyttävään nuoreen	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 18–24-vuotiaat TEAvisari: Poissaolot	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: sivistysosasto, vapaa-aikatoimi	Toteutunut
3.2 Puututaan mahdollisimman varhain ja vaikuttavasti lähisuhdeväkivaltaan	3.2.1 MARAK-toiminnan kehittäminen niin, että toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään lisäämään sisäistä turvallisuutta ja puuttumaan nopeasti lähisuhdeväkivaltaan. MARAK-, Hoito syytteen sijaan - ja Ankkuri-toiminnoille luodaan yhteinen toimintamalli.	Yhteinen toimintamalli on luotu yhteistyössä poliisin ja muiden yhteistyötahojen kanssa	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: Sivistysosasto Yhteistyökumppanit: poliisi, AVI, Lapin hyvinvointialue	Kesken
Ikääntyneet					
1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Laaditaan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, suunnitelma on sovitettu yhteen hyvinvointialueen suunnitelman kanssa	1.1.1 Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi laaditaan monialaisella yhteistyöllä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, lainsäädäntö on keväällä 2022 valmistelussa Suunnitelmassa kuvataan tarkemmin ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen operatiivinen toiminta	Suunnitelma on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: vastuutaho päätetään myöhemmin Yhteistyötahot: kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset suunnitelma on laadittu	Ei aloitettu Ei kunnan vastuulla
1.2 Tiivistetään yhteistyötä kotihoidon ja palveluasumisen piirissä	1.2.1 Säännölliset yhteistyöpalaverit Ruokapalvelu liikelaitoksen ja yhteistyötahojen välillä	Yhteistyökäytännöt on kirjattu yhteisesti sovittuun paikkaan	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: sosiaali- ja terveysosasto (v. 2022), Lapin hyvinvointialue	Toteutunut

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

olevien ravitsemuksen edistämiseksi	1.2.2 Kirjatut yhteistyökäytännöt, jotka ovat kaikkien osapuolten tiedossa	Yhteistyöpalaverit on pidetty sovitun käytännön mukaisesti	Valtuustokauden aikana	(2023–)	Toteutunut
2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen					
2.1 Tuetaan vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan yhteensovittamista Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnan kanssa	2.1.1 Luodaan kirjattu yhteistyökäytäntö kunnan ja Lapin hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen yhteistyölle	Kirjattu yhteistyökäytäntö on luotu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, sivistysosasto, tekninen osasto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto	Kesken Kunnan neuvostoista on edustukset Laphan neuvostoissa. Toimintasuunnitelmissa on kirjaukset yhteistyöstä, mutta kehittämistä jatketaan.
2.2 Vähennetään ikääntyneiden yksinäisyyttä parantamalla ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia	2.2.1 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelmassa määritellään, miten ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksia parannetaan	Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on laadittu	2022	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, kulttuuritoimi	Valmis
	2.2.2 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa	Ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksiin liittyviä toimenpiteitä on huomioitu talous- ja toimintasuunnitelmissa	2023–2025	Yhteistyökumppanit: kaikki toimialat, kulttuuritoimijat, Lapin hyvinvointialue (hyvinvointilähetti-toiminta)	Kesken
	2.2.3 Selvitetään, miten ikääntyneiden kulttuurikaveritoiminta on mahdollista aloittaa	Selvitys kulttuurikaveritoiminnan aloittamisesta on tehty		Valtuustokauden aikana	Ei aloitettu Selvitys tehdään syksyllä 2024
3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla					
3.1 Tuetaan ikäihmisten toimintakykyä ja puututaan toimintakyvyn muutoksiin mahdollisimman varhain	3.1.1 Toimintakyvyn mittaaminen RAI-mittaristolla kaikille kotihoidon piiriin ja asumispalveluihin tuleville sekä omaishoidon hakijoille	Mittariston käyttöaste RAI-mittausten tulokset	2022	Päävastuu Laphalla	Kesken Ei ole enää kunnan tehtävää
	3.1.2 Järjestetään Osallisuuskeskus Ainolassa ikääntyneiden liikenneturvallisuuden parantamiseen liittyvä tilaisuus yhdessä Liikenneturvan kanssa	Ikääntyneille suunnattu liikenneturvallisuustilaisuus on järjestetty		Valtuustokauden aikana	Toteutunut

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

		65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojakso			
		65 vuotta täyttäneiden lonkkamurtumat			
4 Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö					
4.1 Parannetaan ympäristön esteettömyyttä	4.1.1 Liikenteen esteettömyyselvytys hankitaan Ramboll Finland Oy:ltä	Esteettömyyselvytys on hankittu	2022	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto	Toteutunut
	4.1.2 Esteettömyyselvytyksen pohjalta toimenpidesuunnitelma, toimenpiteiden toteuttaminen	Esteettömyyselvytyksen pohjalta on tehty suunnitelma toimenpiteistä Toteutetut toimenpiteet	Valtuustokauden aikana	Yhteistyötahot: hallinto-osasto, sivistysosasto, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset, ELY, Liikenneturva	Toteutunut Kesken
Kunnan toiminta kaikkien inarilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi					
1 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta suunnitelmallisesti edistävä kunta					
Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Aikataulu	Päävastuu ja yhteistyötahot	Toteutumisen vaihe Toteutunut/ Kesken/ Ei aloitettu
1.1 Kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyöllä (hytetutyöllä) on	1.1.1 Inarin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmää täydennetään luottamushenkilöiden edustuksella	Alatyöryhmät ovat aloittaneet toimintansa	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto	Toteutunut

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

<p>poikkihallinnolliset yhteistyörakenteet kaikilla toiminnan tasoilla</p>	<p>1.1.2 Kunnan hytetu-työlle luodaan ikäryhmittäiset alatyöryhmät tai rakenteet, jotka kokoavat yhteen eri toimijat</p>	<p>Alatyöryhmät ovat kokoontuneet sovituin aikavälein</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset</p>	<p>Ei aloitettu</p> <p>Päällekkäisten rakenteiden välttämiseksi ei luoda erillisiä alatyöryhmiä (on mm. perhekeskus, neuvostot).</p>
	<p>1.1.3 Kunnan ja Lapin hyvinvointialueen yhteistyö huomioidaan kunnan hytetu-työn rakenteissa, rakenteet on kirjattu ja kaikkien löydettävissä</p>	<p>Alatyöryhmien toimintarakenteet on kuvattu hytetu-kertomuksessa</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyörakenne on kirjattu hytetu-kertomukseen</p>	<p>Kesken</p>
	<p>1.1.4 Liikunnan edistäminen huomioidaan poikkihallinnollisten työryhmien toiminnassa</p>	<p>Yhteistyörakenne on kirjattu hytetu-kertomukseen</p>	<p>Toteutuu mm. osallistavassa budjetoinnissa</p>	<p>Kesken</p>	
<p>1.2 Turvallisuuden edistämiseksi on systemaattiset rakenteet</p>	<p>1.2.1 Luodaan arjen turvallisuuden edistämiseksi ja varautumiselle kirjatut rakenteet (ml. säännölliset tapaamiset, yhteistyö poliisin kanssa)</p>	<p>Yhteistyörakenne on kirjattu hytetu-kertomukseen</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto</p> <p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat,</p>	<p>Kesken</p>
	<p>1.2.2 Järjestetään vuosittain kiertävä turvallisuustilaisuus Inarin kylissä, 1 kylässä/vuosi</p>	<p>Inarin kylissä pidetyt turvallisuustilaisuudet</p> <p>Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: turvallisuuden kokemus</p>	<p>2022</p>	<p>turvallisuusviranomaiset, kylien neuvosto, yhdistykset, Liikenneturva</p>	<p>Toteutunut</p>
<p>1.3 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) otetaan käyttöön kunnan päätöksenteossa</p>	<p>1.3.1 Koulutukset henkilöstölle ja luottamushenkilöille Tekijöiden Lappi -hanketta hyödyntäen</p>	<p>Henkilöstölle ja luottamushenkilöille pidetyt koulutukset</p>	<p>2022 alkaen</p>	<p>Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto</p> <p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat,</p>	<p>Kesken</p>
	<p>1.3.2 Tehdään periaatepäätös vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) käyttöönotosta Inarin kunnassa sekä laaditaan kunnan toimintamalli ja ohje</p>	<p>Periaatepäätös on laadittu</p> <p>Toimintaohje on laadittu</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>AVI, yhdistykset</p>	<p>Kesken</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	1.3.3 Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmisteilla olevien lautakuntapäätösten vaikutusten ennakoarviointiin	Toimintaohjeen perusteella tehtyjen EVA-arviointien määrä toimialoittain Toimialoittain tehdyt EVA-arvioinnit, joissa liikunnan edistämisestä vastaava viranhaltija on ollut mukana TEAvisari: Päätösten ennakoarviointi (EVA) käytössä	2022		Toteutunut
1.4 Kunnan toiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulma	1.4.1 Kunnan lakisääteinen yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään valtuustokauden aikana Yhdenvertaisuuden edistämisen tarkemmat toimenpiteet määritellään yhdenvertaisuussuunnitelmassa	Yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset	Kesken
1.5 Kunnan viestintä on selkeää ja eri kohderyhmät huomioivaa	1.5.1 Viestintäsuunnitelma päivitetään ja sovitetaan yhteen osallisuus- ja tervetulo-ohjelman kanssa 1.5.2 Viestintäsuunnitelmassa huomioidaan saamenkielisen viestinnän näkökulma 1.5.3 Kunnan viestintäverkosto kokoontuu sovitun aikavälin välein, aikaväli määritellään viestintäsuunnitelmassa 1.5.4 Viestinnän määrärahasa huomioidaan vuosittain viestintään liittyvät hankinnat ja muut vastaavat kustannukset	Viestintäsuunnitelma on päivitetty Saamenkielisen viestinnän näkökulma on huomioitu viestintäsuunnitelmassa Viestintäverkoston tapaamiset on pidetty sovitun aikavälin välein Viestintään varattu määräraha	2022–2023 2022–2023 Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Lapin Liitto, yhdistykset, yritykset	Ei aloitettu Käynnistetään syksyllä - 24 Kesken Kesken Toteutunut

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	<p>1.5.5 Turvallisuutta koskeva tieto on saatavissa verkkosivuilta myös saamenkielillä.</p> <p>1.5.6 Aloitetaan asukaslehti-toiminta, arvioidaan toiminnan jatko kokemusten perusteella v. 2022 lopussa</p>	<p>Hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemukset tiedon saatavuudesta</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>2021 alkaen</p>		<p>Kesken</p> <p>Toteutunut</p>
<p>1.6 Kaikkien ikäryhmien ehkäisevällä päihdetyöllä on toimivat rakenteet</p>	<p>1.6.1 Kunnassa on hyväksytty EPT-suunnitelma, joka suuntaa kunnan EPT-toimintaa ja jossa kuvataan kunnan EPT-työn rakenteet</p>	<p>Kunnan EPT-suunnitelma on hyväksytty</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: Toimiala, jonka alle kunnan EPT-toiminta siirtyy</p>	<p>Kesken</p>
	<p>1.6.2 Kunnassa toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet (ml. yhteistyö hyvinvointialueen kanssa)</p>	<p>EPT-suunnitelman mukaiset ehkäisevän päihdetyön rakenteet on otettu käyttöön</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, työterveyshuolto, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset</p>	<p>Kesken</p>
	<p>1.6.3 Ehkäisevä päihdetyö kirjataan kunnan avustusohjeeseen</p>	<p>Ehkäisevä päihdetyö on kirjattu avustusohjeeseen</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>		<p>Kesken</p>
<p>1.7 Ehkäisevään päihdetyöhön varataan riittävät resurssit</p>	<p>1.7.1 Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on määritetty ja toimielin (muu kuin sote), yhdyshenkilön tehtäväkuvassa on huomioitu EPT-toiminta</p>	<p>Yhdyshenkilö on määritetty</p> <p>Yhdyshenkilön tehtäväkuvassa on huomioitu EPT-toiminta</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: sivistysosasto, hallinto-osasto</p>	<p>Toteutunut</p>
	<p>1.7.2 Ehkäisevään päihdetyöhön on varattu määräraha, jolla toimintaa toteutetaan</p>	<p>Talousarviossa on varattu määräraha EPT-toiminnalle</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, yhdistykset</p>	<p>Toteutunut</p>
<p>2 Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen</p>					
<p>2.1 Kaikilla inarilaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan</p>	<p>2.1.1 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laaditaan Open Agenda -hankkeen puitteissa</p>	<p>Osallisuusohjelma laadittu</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto</p>	<p>Toteutunut</p>
	<p>2.1.2 Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen kunnan kaikkien toimialojen toiminnassa ja</p>	<p>Toteutuneet toimenpiteet; seuranta hytetu-kertomuksen vuosiraportin yhteydessä</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue,</p>	<p>Kesken</p> <p>Jatkuvaa työtä</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	sisällyttäminen toimialojen vuosittaiseen talous- ja toimintasuunnitteluun	Kunnan hyvinvointikysely valtuustokauden päättyessä: kokemus osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista TEAvisarin Osallisuus- pistemäärät toimialueittain		vaikuttamistoimielimet, yhdistykset, yritykset, seurakunnat	
2.2 Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan asiakasraatien tai -foorumien avulla	2.2.1 Luodaan systemaattinen käytäntö asiakasraatien tai -foorumien hyödyntämisestä kunnan toiminnassa 2.2.2 Asiakasraateja tai -foorumeja hyödynnetään kunnan toiminnassa luodun käytännön mukaisesti	Systemaattinen käytäntö asiakasraatien hyödyntämiseen on luotu Vuosittain järjestetyt asiakasraadit TEAvisari: Osallisuus- pistemäärät toimialueittain	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto (käytännön laatiminen), kaikki kunnan toimialat (toimintamallin hyödyntäminen) Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Kesken Kesken On kokeiltu erilaisia malleja, kytketään EVA-prosessiin
2.3 Järjestöjen toimintaedellytykset pysyvät vähintään nykyisellä tasolla	2.3.1 Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan laatiminen 2.3.2 Kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirjan päivittäminen yhteistyöasiakirjassa määritettävällä aikavälillä. Päivittämisen yhteydessä kartoitetaan järjestöjen yhteistyöhön liittyvät tarpeet 2.3.3 Yhteisessä avustushaussa myönnettävien avustusten määrä pysyy vähintään nykyisellä tasolla 2.3.4 Kootaan järjestöjen tietopaketti kunnan verkkosivuille	Asiakirja on laadittu Asiakirja on päivitetty asiakirjassa määritetyllä aikavälillä Yhteisessä avustushaussa vuosittain myönnetty avustukset	Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, vaikuttamistoimielimet, kylien neuvosto, yhdistykset	Kesken Ei aloitettu Toteutunut Toteutunut

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

2.4 Järjestöjä koskeva tieto on kaikkien helposti löydettävissä	2.4.1 Tarkistetaan vuosittain yhteisen avustushaun yhteydessä, että kaikkien avustusta saavien yhdistysten tiedot ovat Lähellä.fi- tai muussa sovitussa palvelussa ja tiedot on koottu kunnan verkkosivuille	Tietojen tarkistus ja tiedottaminen järjestöjen palveluista on tehty vuosittain	2023 alkaen	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto, järjestöyhdyshenkilö	Toteutunut
	2.4.2 Tiedotetaan vähintään kerran vuodessa sekä henkilöstöä että kuntalaisia siitä, mistä järjestöjen tiedot löytyvät	Kuntalaiskysely: tietoisuus yhdistysten tarjoamista palveluista	2022–2025	Yhteistyökumppanit: vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, Lapin hyvinvointialue, kylien neuvosto, vanhus- ja vammaisneuvosto, yhdistykset	Toteutunut
2.5 Saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia palveluita toteutetaan ja edistetään saamen kielistrategian mukaisesti	2.5.1 Saamen kielistrategian kaikkia hallinnonaloja koskevat toimenpiteet huomioidaan toimialojen talous- ja toimintasuunnittelussa	Saamen kielistrategian toteutuneet toimenpiteet	2022–2025	Päävastuu kunnassa: Hallinto-osasto	Toteutunut
	2.5.2 Nostetaan saamen kielilisiä	Saamen kielilisiä Inarin kunnassa	2022	Yhteistyökumppanit: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue, Saamelaiskäräjät	Toteutunut
	2.5.3 Aloitetaan mentoriohjelma työntekijöiden saamen kielitaidon tukemiseksi	Toteutunut kielikahvilatoiminta	Valtuustokauden aikana	Kesken	Kielikahvilatoiminta toteutunut
	2.5.4 Saamenkielisille asukkaille ja työntekijöille tarkoitettua kielikahvilatoimintaa jatketaan sovitun toimintatavan mukaisesti	Hyvinvointikysely: kokemus saamenkielisten palveluiden käyttämisestä	Valtuustokauden aikana	Toteutunut	Toteutunut
3 Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevillä ja varhaisen puuttumisen palveluilla					
3.1 Tunnistetaan sote-palvelutarpeiden lisäksi ihmisten laajemmat tarpeet hyvinvointia ja terveyttä lisäävään toimintaan	3.1.1 Hyvinvointilähete-toimintamallin käyttöönotto Inarissa esim. hanketoimintana tai Lapin hyvinvointialueen toiminnan kautta	Hyvinvointilähete-toiminta on aloitettu Inarissa Palautekyselyt hyvinvointilähete-toiminnassa mukana oleville	Valtuustokauden aikana	Päävastuu: Lapin hyvinvointialue Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Lapin hyvinvointialue vaikuttamistoimielimet, yhdistykset	Kesken Lapin hyvinvointialueen vastuulla. Pilotoidaan 2024 Inarissa (VASA2-hankkeessa).

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

3.2 Päihteiden käyttö vähenee suunnitelmallisen ehkäisevän päihdetyön seurauksena	3.2.1 Laaditaan EPT-toiminnan vuosikello, jossa huomioidaan teemaviikot ja erityiset viestintätarpeet	EPT-vuosikello on laadittu	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: EPT-työstä vastaava taho kunnassa Yhteistyötahot: Lapin hyvinvointialue, kaikki toimialat, Selvä peli -työryhmä, yhdistykset	Ei aloitettu Kunnan alaisuuteen ei ole vielä nimetty EPT-työryhmää. Suunnitteilla syksyille -24
	3.2.2 Toteutetaan EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet	EPT-suunnitelman mukaiset toimenpiteet on huomioitu toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa	Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu
	3.2.3 Järjestetään yhdistyksille EPT-toimintaan ja liikenneturvallisuuteen liittyvää koulutusta vähintään joka 2. vuosi	Ehkäisevää päihdetyötä on käsitelty yhdistysten kanssa	Valtuustokauden aikana		Kesken
	3.2.4 Järjestetään puheeksi otto -koulutukset kunnan ammattilaisille (mm. neuvola, varhaiskasvatus, koulut) ja yhdistyksille	Koulutukset järjestetty kaikille kohderyhmille Alkoholin myyntitilastot Poliisin tilastot Kouluterveyskysely: päihteiden käyttö	Valtuustokauden aikana		Ei aloitettu
3.3 Ruokapalvelu liikelaitoksen tarjoama ruoka noudattaa ravitsemussuosituksia	3.3.1 Ruokalistojen ravitsemuksellisen sisällön tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa	Tarkastelu yhdessä ravitsemusterapeuttien kanssa toteutettu	2022	Päävastuu kunnassa: Pohjois-Lapin Ruoka Oy Yhteistyötahot: Ravistamo Oy, koulut, varhaiskasvatus, Lapin hyvinvointialue	Kesken
	3.3.2 Muutokset ruokalistoihin tarkastelun perusteella niin, että ravitsemukselliset suositukset toteutuvat	Seuranta ruoantuotannon JAMIX-ohjauksjärjestelmän avulla	Valtuusto-kauden aikana		Toteutunut
4 Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä ympäristö					
4.1 Parannetaan liikenneturvallisuutta	4.1.1 Kartoitetaan yhdessä teknisen toimen ja liikenneturvallisuustyöryhmän kanssa, millä toimenpiteillä Inarin kk:n	Kartoitus on tehty	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: tekninen osasto, hallinto-osasto	Toteutunut Kesken

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	<p>pohjoispuolen liikennenopeuksia voidaan laskea, toteutetaan kunnan toimivaltaan kuuluvat toimenpiteet</p> <p>4.1.2 Edistetään turvallisten pysähtymispaikkojen auausta edunvalvonnalla ja yhteisellä viestillä ELY-keskukselle</p> <p>4.1.3 Käsitellään koulujen ympäristön liikenneturvallisuutta liikenneturvallisuustyöryhmässä, huomioidaan liikenneturvallisuuden näkökulma uusien koulukeskusten suunnittelussa ja toimintatavoissa</p> <p>4.1.4 Selvitetään, miten Ivalon sillan liikenneturvallisuutta voidaan parantaa, kun jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määrä kasvaa Ivalon koulukeskuksen käyttöänoton myötä</p> <p>4.1.5 Liikenneturvallisuutta koskevan tiedon lisääminen: Liikenneturvan asiantuntija vierailee jokaisen hyte-alatyöryhmän kokouksessa</p>	<p>Sovitut toimenpiteet on toteutettu</p> <p>Edunvalvonta pysähtymispaikkojen auaukseen liittyen</p> <p>Poliisin ja liikenneturvallisuustyöryhmän havainnot Inarin liikenneturvallisuudesta</p> <p>Selvitys Ivalon sillan turvallisuuden parantamisesta on tehty</p> <p>Liikenneturvan asiantuntija on vierailut hytetu-työn alatyöryhmien kokouksissa</p> <p>Liikenneonnettomuudet</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyötahot: sivistysosasto, ELY, Liikenneturva, Inarin liikenneturvallisuustyöryhmä, vaikuttamistoimielimet, yhdistykset</p>	<p>Kesken</p> <p>Kesken Inarin osalta valmistuu 8/2024 ja Sevettijärven osalta 12/2024</p> <p>Toteutunut</p> <p>Ei aloitettu Hyte-alatyöryhmiä ei perusteta päällekkäisyyden vuoksi</p>
<p>4.2 Ylläpidetään ja kehitetään kunnan liikuntapaikkoja liikunnan edistämisen tarpeet ja kuntalaisten toiveet huomioiden</p>	<p>4.2.1 Määritellään valtuustokauden alussa ja vuosittain yhteistyössä liikunnan edistämistä vastaavan tahon seuraavan vuoden kehittämistarpeet kunnan liikuntapaikoille</p> <p>4.2.2 Kartoitetaan kuntalaisten toiveet liikuntapaikkojen ja ulkoilureittien kehittämiseen (esim. penkit, pöydät, roskakorit, valaistus)</p>	<p>Valtuustokausittain ja vuosittain määritellyt kehittämistarpeet</p> <p>Kuntalaisten toiveet on kartoitettu</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, vapaa-aikatoimi</p> <p>Yhteistyötahot: vapaa-aikatoimi, muut kunnan toimialat, vanhus- ja vammaisneuvostot, kuntalaiset</p>	<p>Kesken Jatkuvaa seurantaa</p> <p>Kesken Jatkuvaa toimintaa, mm. osallistuva budjetointi vuosittain</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	<p>4.2.3 Kehitetään Jänkkävaaran ja Mukkavuopajan alueiden liikuntapaikkoja (mm. luontopolku, monikäyttöreitti, frisbeerata, kesäpyöräilyreitit, Mukkavuopajan alueen liikuntapaikat)</p> <p>4.2.4 Vakiinnutetaan erilaisten hyvinvointia parantavien suunnitelmien tekeminen odottamaan eri rahoitusmahdollisuuksia, mm. Ivalon kylän vapaa-ajanviettopaikka, Inarin kirkonkylän hiihtostadionin alueen kehittäminen</p>	<p>Jänkkävaaran alueella tehdyt toimenpiteet</p> <p>Tehdyt suunnitelmat (esim. Ivalon kylä, Inarin kirkonkylä)</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>		<p>Kesken</p> <p>Kesken</p>
<p>4.3 Edistetään turvallista ja viihtyisää asuin ympäristöä</p>	<p>4.3.1 Laaditaan maapoliittinen ohjelma, joka ohjaa kunnan kaavoituksen ja ympäristön suunnittelua</p> <p>4.3.2 Pitkän aikavälin suunnitelman laatiminen vesisaneeruksista ja katujen kunnostamisesta Inarin-Lapin Vesi Oy:n kanssa, suunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen</p> <p>4.3.3 Parannetaan Inarin kylien siisteyttä ja viihtyisyyttä koordinoitulla yhteistyöllä kyläyhdistysten kanssa, koordinoituvastuu on kunnalla</p>	<p>Maapoliittinen ohjelma on hyväksytty</p> <p>Pitkän aikavälin suunnitelma vesisaneeruksista ja katujen kunnostamisesta on laadittu</p> <p>Suunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen</p> <p>Hyvinvointikysely: kokemukset asuin ympäristön viihtyisyydestä</p> <p>Kylien kanssa tehty koordinoitu yhteistyö</p>	<p>2022</p> <p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: tekninen toimi, hallinto-osasto</p> <p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, Inarin-Lapin Vesi Oy, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Inarin Luonnonystävät</p>	<p>Toteutunut</p> <p>Toteutunut</p> <p>Kesken</p> <p>Kesken</p>
<p>4.4 Inarin kylien viihtyisyyden ja turvallisuuden parantaminen</p>	<p>4.4.1 Kylien kehittämissuunnitelmat (yritys- ja kehittämisspalvelut), tuetaan kyliä hankesuunnittelussa</p>	<p>Kylien kehittämissuunnitelma tehty</p> <p>Kylissä toteutetut kehittämissuunnitelman mukaiset hankkeet</p>	<p>2021–2022</p>	<p>Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut, tekninen osasto</p>	<p>Kesken</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	<p>4.4.2 Kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden, kukkaistutusten ja muiden vastaavien tukemisesta</p> <p>4.4.3 Selvitetään, miten kylien ensiapukoulutuksia voidaan tukea, tavoitteena järjestää EA-koulutuksia useammassa Inarin kylässä</p>	<p>Tehty kirjattu käytäntö kyläyhdistysten talkoiden tukemisesta</p> <p>Kyllissä järjestetyt ensiapukoulutukset</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Yhteistyötahot: hallinto-osasto, kylien neuvosto, kyläyhdistykset, Leader Pohjoisin Lappi ry</p>	<p>Kesken</p> <p>Kesken</p> <p>Valmisteluhanke toteutettu</p>
<p>4.5 Kuntalaisten ja järjestöjen vapaalle toiminnalle on käytössä maksuttomia tiloja</p>	<p>4.5.1 Nykyisen lukion tilojen kehittäminen kansalaisopiston, vapaa-aikatoimen ja järjestöjen käyttöön, muutostyöt lukion tiloihin</p>	<p>Muutostyöt lukion tiloihin on tehty</p> <p>Järjestöille ja muille toimijoille on käytössä maksuttomia tiloja</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: Tilapalvelu liikelaitos, sivistysosasto, hallinto-osasto</p> <p>Yhteistyötahot: kansalaisopisto, yhdistykset</p>	<p>Toteutunut</p>
<p>4.6 Kierrätysmahdollisuuksien parantaminen uudistetun jätelain mukaisesti</p>	<p>4.6.1 Aloitetaan erilliskeräys pienmetallille, lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteelle vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöissä ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä</p> <p>4.6.2 Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöissä aloitetaan pienmetallin sekä lasi-, kartonki- ja muovipakkausjätteiden kierrättäminen yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan kanssa</p>	<p>Erilliskeräys on aloitettu Inarin alueella</p> <p>Kunnan hallinto- ja palvelukiinteistöissä on aloitettu jätteiden kierrättäminen</p>	<p>1.10.2023 alkaen</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: Lapeco</p> <p>Yhteistyötahot: Tilapalvelu liikelaitos, kunnan toimialat (kierrätyskäytäntöjen toimeenpano), kuntouttava työtoiminta</p>	<p>Toteutunut</p> <p>Toteutunut</p>
<p>4.7 Inarin alueen matkailun ja kunnan toiminnan kehittäminen kestävän kehityksen näkökulma huomioiden</p>	<p>4.7.1 Toteutetaan Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää Pohjois-Lapissa-hankkeen toimenpiteet, hyvien käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa</p> <p>4.7.2 Toteutetaan VÄLKKY – vähähiilisuuden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa -hankkeen toimenpiteet, hyvien</p>	<p>Hankkeiden toimenpiteiden toteuttaminen</p> <p>Hankkeiden toimenpiteet ovat osa pysyvää toimintaa</p>	<p>2022–2023</p> <p>2022</p>	<p>Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämisspalvelut</p> <p>Yhteistyötahot: kunnan kaikki toimialat, yritykset</p>	<p>Toteutunut</p> <p>Kesken</p> <p>Kesken</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	<p>käytäntöjen ottaminen osaksi pysyvää toimintaa</p> <p>4.7.3 Selvitetään Lapin Liiton ”Teemmä yhdessä ilmastotyötä” -hankkeen puitteissa Hinku-verkoston liittymisen mahdollisuus</p> <p>4.7.4 Ilmastosuunnitelman laatiminen Lapin Liiton hankkeen tuella, jos suunnitelmaa koskevat ilmastolainsäädännön muutokset tulevat voimaan</p>	<p>Ilmastosuunnitelma on laadittu (edellyttäen, että suunnitelmaa koskeva lainsäädäntö tulee voimaan)</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>		<p>Toteutunut</p> <p>Kesken</p>
<p>4.8 Edistetään Inarin veto- ja pitovoimaa lisäämällä asuntoja, monipuolistamalla elinkeinorakennetta ja parantamalla yritystoiminnan tiedolla johtamista</p>	<p>4.8.1 Lisätään Inarin alueen asuntotuotantoa houkuttelemalla yksityistä asuntotuotantoa (Invest in Inari -hankkeen toimenpiteet), edunvalvonnalla ARA:n korkotuetun asuntorakentamisen saamiseksi Inariin ja/tai kunnan omana asuntotuotantona (Inarin Kiinteistöt Oy)</p> <p>4.8.2 Elinkeino rakenteen monipuolistaminen ja uuden yritystoiminnan saaminen Inariin Invest in Inari –yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteillä, mm. tiedotusmateriaalit, toimintamalli, jolla yrittäjiä lähestytään, yritysten kontaktointi</p> <p>4.8.3 Kehitetään yritys- ja kehittämispalveluiden tietotarjontaa Tiedolla johtaminen Inarin kunnan</p>	<p>ARA:n ohjaukseen liittyvää edunvalvontaa toteutettu</p> <p>Invest in Inari –yrittäjäksi Inariin -hankkeen toimenpiteet on toteutettu</p> <p>Tiedolla johtaminen Inarin elinvoiman moottoriksi -hankkeen toimenpiteet on toteutettu</p> <p>Kunnan asukasluvu, muuttovoitto</p> <p>Asuntojen määrä</p> <p>Inarin Kiinteistöt Oy:n vuokra-asuntojen määrä</p> <p>Työpaikkojen määrä</p> <p>Perustettavien yritysten määrä –</p>	<p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p> <p>Valtuustokauden aikana</p>	<p>Päävastuu kunnassa: yritys- ja kehittämispalvelut</p> <p>Yhteistyötahot: kunnan toimialat, yrittäjähdistys, yrittäjät määrä</p>	<p>Toteutunut</p> <p>Ei aloitettu</p> <p>Hanke ei saanut rahoitusta</p> <p>Ei aloitettu</p> <p>Hanke ei saanut rahoitusta</p> <p>Ei aloitettu</p> <p>Hanke ei saanut rahoitusta</p>

Taulukko 10. Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023

	elinvoiman moottoriksi –hankkeen toimenpiteillä: nykytila-analyysi, tietoperustan ja -portaalin luominen, koulutukset	10 % kasvu tarkastelujaksoon 2019–2021 verrattuna			
4.9 Saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistaminen osana kunnan monipuolista elinkeinorakennetta	4.9.1 Tiivistetään yhteistyötä kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä ja etsitään yhdessä uusia keinoja saamelaisten perinteisten elinkeinojen vahvistamiseen osana kunnan elinkeinorakennetta	Toteutunut yhteistyö kunnan ja Saamelaiskäräjien välillä perinteisten saamelaiselinkeinojen vahvistamiseksi	Valtuustokauden aikana	Päävastuu kunnassa: hallinto-osasto Yhteistyötahot: yritys- ja kehittämisspalvelut, tekninen osasto, Saamelaiskäräjät	Kesken

Osa III: Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2025

3.1 Hyvinvointisuunnitelman viitekehys

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä todetaan, että kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kunnan hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja määritellään niitä tukevat toimenpiteet. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa.

Hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen vaikuttavat monilta osin samat asiat. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta myös edistetään yhteisillä toimenpiteillä. Siksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua yhdistetään. Näin ollen tässä suunnitelmassa huomioidaan myös arjen turvallisuuden edistämisen näkökulma, ja suunnitelma on nimetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaksi.

Kuntaliiton mukaan kaikki kunnan keskeinen päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen johdetaan **kuntastrategiasta**. Kuntastrategia on pitkän aikavälin päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulevaisuuden suunta tai kantava idea. Kuntastrategia suuntaa myös kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä.

3.2 Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelu

Inarin kuntastrategia on päivitetty keväällä 2024. Kuntastrategiassa on määritelty kunnan keskeisimmät tavoitteet. Niitä tarkennetaan edelleen kunnan muissa suunnitelmissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa asetetaan kullekin ikäryhmälle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet sekä määritellään tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet. Kunnan määrittelemät tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan toimialojen omassa talous- ja toimintasuunnittelussa. Kunnan hyvinvointityö jatkaa aiemmin esitetyn **Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutuminen vuonna 2023** - taulukon (taulukko 10) mukaisia toimintoja.

Turvallisuustyössä Inarin kunnalle on tärkeää sujuva viranomaisyhteistyö. Tärkeitä yhteistyötahoja turvallisuustyössä ovat muun muassa pelastuslaitos, poliisi ja rajavartiosto. Inarin kunnalla on yhteistyösopimus SPR:n ja Vapepan koordinoimasta kolmannen sektorin avusta tarvittaessa. Kunnassa toimii kriisiryhmä, joka tarjoaa tarvittaessa akuuttia henkistä ja käytännön apua. Inarin kunta osallistuu alueellisiin turvallisuusharjoituksiin, tekee varautumissuunnittelua erilaisiin häiriötilanteisiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, edistää alueen turvallisuutta yhteistyöverkostoissa (mm. liikenneturvallisuustyöryhmä) sekä edistää matkailun turvallisuutta muun muassa hankkeiden kautta yhteistyössä alueen yritysten kanssa. Kunnan valmiussuunnitelmat pidetään ajan tasalla.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman lisäksi kunnassa valmistellaan lakisääteisiä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen erillisohjelmia ja -suunnitelmia. Niissä kuvataan tarkemmin kunkin alueen toiminnan järjestämistä. Kunnan toimialat vastaavat erillisohjelmien ja -suunnitelmien valmistelusta.

3.3 Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuodelle 2025

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyö on liitetty kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluun hyvinvointi- ja turvallisuuskertomustyön avulla. Kunnalla on paljon lakisääteisiä hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseen liittyviä tehtäviä. Kunta huolehtii varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta, vapaa-aikapalveluista, nuorisotyöstä, kaavoituksesta ja maankäytön suunnittelusta, kunnan elinvoiman edistämisestä ja yritysneuvonnasta. Inarin päivitetysssä kuntastrategiassa painopistealueina ovat *luonto*, *elinvoima*, *saamelaisuus* ja *hyvä elämä*. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen suunnitelman painopisteet kytetään strategian painopistealueisiin.

Luonnon merkitys hyvinvoinnin edistämässä on moninainen ja luonnon kestävää käyttöä edistetään muun muassa ulkoilureittejä ja virkistysalueita suunniteltaessa. Tavoitteena on keskittää ohjattujen ja merkittyjen reitistöjen ja muun luonnon virkistyskäytön kehittämistä olemassa oleviin kohteisiin.

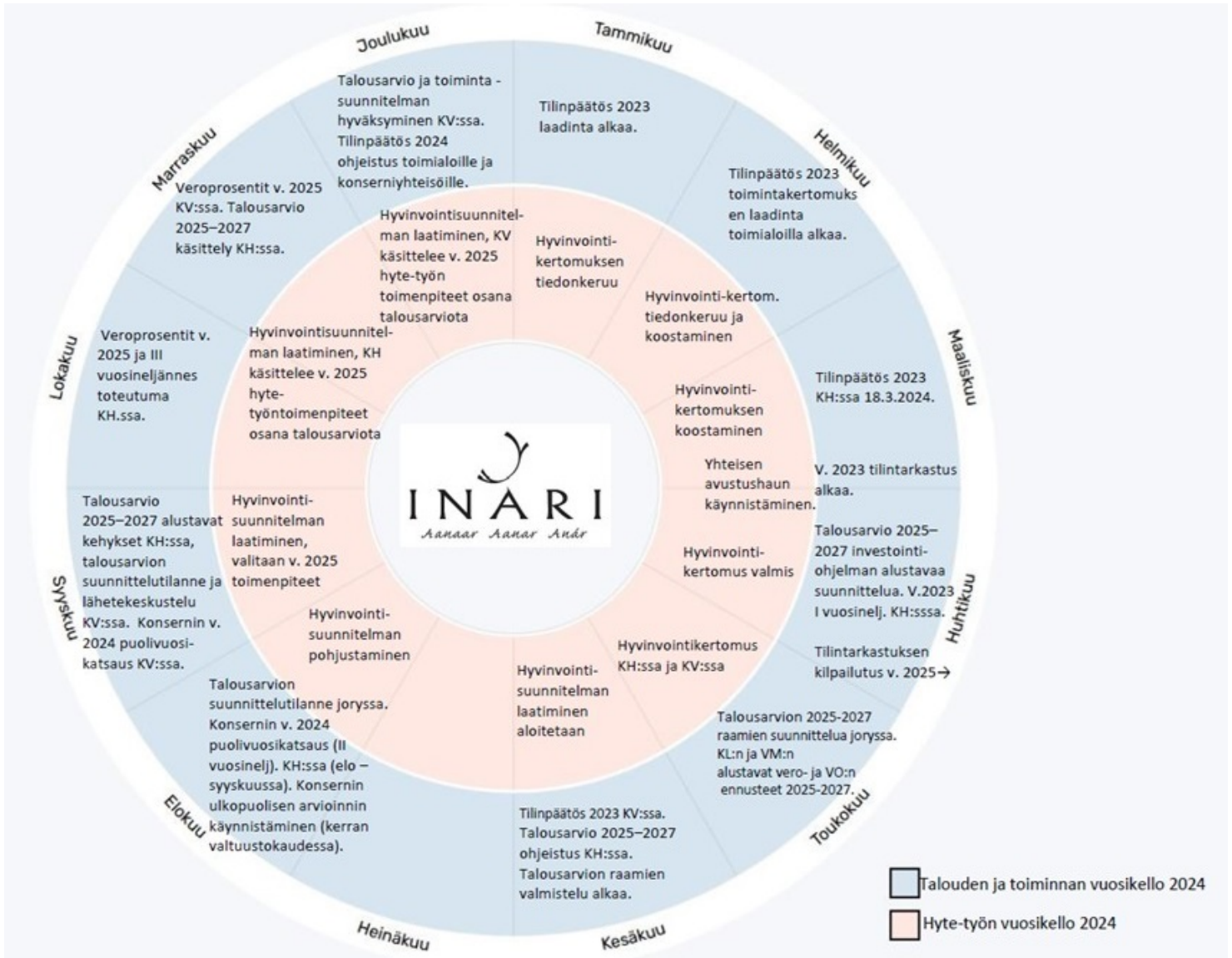
Elinvoiman näkökulmasta merkittäviä uudistuksia ovat vuoden 2025 alusta voimaan astuvat TE24-uudistus sekä kotoutumislain kokonaisuudistus, joiden myötä kunnille siirtyy uusia vastuita työllisyys- ja kotoutumispalveluihin liittyen. Sujuvat ja saavutettavat TE- ja kotoutumispalvelut edistävät osaavan työvoiman saantia ja lisäävät kunnan elinvoimaa. Tavoitteena on päivittää hyvinvoinnin edistämistyötä tukevat erillissuunnitelmat (mm. kotoutumissuunnitelma sekä osallisuus- ja tervetulo-ohjelma) siten, että nämä uudistukset on huomioitu niissä ja että työllisyys- ja kotoutumispalvelut jatkuvat sujuvasti. Vastuullisen ympärivuotisen matkailun ja saavutettavuuden kehittämistä jatketaan yhteistyössä kumppaneiden kanssa.

Saamelaisuus on arvokas osa inarilaista arkea, ja saamen kielten ja kulttuurin edistäminen ja näkyvyyden vahvistaminen huomioidaan kaikessa toiminnassa. Yhteistyötä saamelaistoimijoiden, kuten Saamelaiskäräjien, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Siidan kanssa kehitetään. Saamenkielistä vapaa-aikatoimintaa edistetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto aloittaa saamenkielisen nuorisotyön kehittämisen Aluehallintoviraston avustuksen turvin. Inarin kunta toimii yhteistahona hankkeessa.

Hyvä elämä pitää sisällään muun muassa toimivat palvelut, yhdenvertaisen osallisuuden mahdollisuudet sekä eri ikäryhmien hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen osana kaikkea kunnan toimintaa. Päätöksenteolla on vaikutuksia hyvään elämään. Inarissa on valmisteltu vuonna 2024 päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) käyttöönottoa. EVA auttaa arvioimaan päätösten vaikutuksia niin, että eri näkökulmat on huomioitu systemaattisesti. Tavoitteena on, että vuonna 2025 EVA on vakiintunut osa päätöksentekoa ja siihen osallistetaan kuntalaisia. Osallistamisen keinona on muun muassa asukasraadit ja kyselyt. Vuonna 2025 halutaan panostaa myös ehkäisevän päihdetyön rakenteiden ja toimintamallien selkiyttämiseen sekä ehkäisevän päihdetyön suunnitelmalliseen toteuttamiseen kaikissa ikäryhmissä. Lisäksi tavoitteena on, että on vuonna 2024 laadittava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on käytännönläheinen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistyötä ohjaava asiakirja vuonna 2025.

Selkeät ja toimivat yhteistyörakenteet Lapin hyvinvointialueen kanssa ovat keskeisiä erityisesti hyvän elämän osa-alueiden toimenpiteissä, mutta välillisesti niillä on vaikutuksia myös kunnan elinvoimaan. Vaikuttavalla viestinnällä tuetaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä.

Liite 1: Talouden ja toiminnan suunnittelun sekä hytetu-työn vuosikello

Liite 2. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen vuosiraportissa esitetyt kuvat, taulukot ja kuviot

Kuva	Kuvan nimi	Sivu	Lähde	Päivitetty
Kuva 1	TEAviisarin kaikkien sektoreiden terveydenedistämisasiivisyys Inarin kunnassa vuonna 2023	5	THL/TEAviisari	16.5.2024
Kuva 2	TEAviisari perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisyudesta Inarissa vuonna 2022	8	THL/TEAviisari	2022 (16.5.2024)
Kuva 3	TEAviisari liikunnan terveydenedistämisasiivisyudesta Inarissa vuonna 2022	10	THL/TEAviisari	2022
Kuva 4	TEAviisarin kokonaistulos kulttuurin osalta vuonna 2023	11	THL/TEAviisari	2023
Kuva 5	TEAviisarin kokonaistulos perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyudessa vuonna 2kieli 023 Inarissa	16	THL/TEAviisari	2023
Taulukko	Taulukon nimi	Sivu	Lähde	Päivitetty
Taulukko 1	Terveydenedistämisasiivisyyspisteet Inarissa ja vertailualueilla 2023	6	THL / TEAviisari	16.5.2024
Taulukko 2	Inarin väestön jakautuminen kielen perusteella eri vuosina 31.12.	7	Tilastokeskus	2023
Taulukko 3	Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisyuden TEA-viisarin pisteet Inarissa 2022 ja vertailualueilla	9	THL/TEAviisari	2022 (16.5.2024)
Taulukko 4	TEAviisarin liikunnan osa-alueen terveydenedistämisasiivisyuden pisteytys vuonna 2022	10	THL/TEAviisari	2022
Taulukko 5	TEAviisarin kulttuurin osa-alueiden pisteytys Inarissa ja vertailualueilla vuonna 2023	11	THL/TEAviisari	2023
Taulukko 6	TEAviisarin perusopetuksen terveydenedistämisasiivisyuden pisteytys osa-alueittain vuonna 2023 Inarissa ja vertailualueilla	16	THL/TEAviisari	2023
Taulukko 7	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan sekä lukion 1. ja 2. luokan oppilaista (THL/kouluterveyskysely)	18	THL/ Kouluterveyskysely	2023
Taulukko 8	Nuorisotyöttömät, % vuosina 2020–2023	19	THL/Sotkanet	2024
Taulukko 9	Vertailulukuja inarilaisten 65- ja 75-vuotta täyttäneiden hyvinvointitiedoista	21	THL/Sotkanet	2024
Taulukko 10	Hyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja niiden toteutumisen vaihe vuonna 2023	22	Kunnan toimialat	24.5.2024
Kuvio	Kuvion nimi	Sivu	Lähde	Päivitetty
Kuvio 1	Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15–69 – vuotiaassa suomalaisessa väestössä vuosina 1992–2022	12	THL. Tilastoraportti 15/2023	14.4.2023